

Ontwerp Business Plan

Breedbandfonds Brabant

7 mei 2013

Inhoud

Samenvatting	4
1 Visie, missie en ambitie.....	5
1.1 Achtergrond	5
1.2 Digitale Agenda van Brabant.....	6
1.3 Visie.....	7
1.4 Resultaten Marktverkenning	10
1.5 Financiële markten in relatie tot breedband infrastructuur	14
1.6 Cofinanciering door strategische partners.....	16
1.7 Koppeling Europese financiering.....	17
1.8 Haalbare ambities.....	17
2 Strategie	20
2.1 Doelstellingen fonds	20
2.2 Uitgangspunten Breedbandfonds	20
2.3 Kritische succesfactoren	21
2.4 Propositie Breedbandfonds	22
2.5 Fonds positioneren onder BOM Holding	22
2.6 Investeringscope	23
2.6.1 Technologieën	23
2.6.2 Marktpartijen en doelgroepen	24
2.7 Inhoudelijke parameters projectselectie	26
2.8 Beoogde portefeuille strategie	27
3 Proces ontwikkeling Investeringsportfolio.....	29
3.1 Acquisitie en intake	29
3.2 Beoordeling financieringsaanvragen en Business Cases	29
3.3 Advies Investeringscommissie	31
3.4 Exit strategie.....	32
4 Governance	33
4.1 Overwegingen bij uitwerking van de structuur van het Breedbandfonds	33
4.2 Functionaliteiten Rollen en verantwoordelijkheden	33
4.3 Organisatie.....	34
4.3.1 Investeringscommissie	35
4.3.2 Raad van commissarissen	36
4.3.3 Aandeelhouder in Algemene vergadering (van aandeelhouders).....	36
4.3.4 Fondsmanagement.....	38
4.3.5 Informatie- en ondersteuningsfunctie	38
4.4 Toets op juridische aspecten	39
4.5 Toepassing Wet Bibob bij het Breedbandfonds.....	39
4.6 Fiscaliteit	40
4.7 Risicomanagement	40

5	Modelscenario's & fondsvermogen	46
5.1	Realisatie maatschappelijke opgave.....	46
5.2	Drie modelscenario's.....	47
5.3	Fondsverloop en benodigd vermogen.....	48
5.4	Conclusies	49
6	Implementatie	50
6.1	Gefaseerde invoering Fonds.....	50
6.2	Besluitvorming over inzet Breedbandfonds middelen	50
7	Conclusies.....	52
	Bijlagen.....	54
	Bijlage 1. Lijst van begrippen en afkortingen.....	55
	Bijlage 2. Scenario's en financieringsstructuur.....	58
	Bijlage 3. Werkwijze marktverkenning Breedbandfonds	67
	Bijlage 4. Toelichting Risico analyse.....	69
	Bijlage 5. Pijplijnprojecten	74
	Bijlage 6. Rapportage TNO Review.....	77

Samenvatting

Op 16 november 2012 heeft Provinciale Staten aan Gedeputeerde Staten opdracht gegeven tot de voorbereiding van een oprichtings- en instellingsbesluit voor een Breedband Fonds Brabant en hiervoor een voorlopige reservering vastgesteld van € 50 mln. ten laste van de middelen van de Investeringsagenda.

In een ter voorbereiding van dit Businessplan uitgevoerde actuele marktverkenning is vastgesteld dat de Provincie een effectieve bijdrage kan leveren aan het wegnemen van de financieringsbelemmeringen bij de uitrol van hoogwaardige breedbandnetwerken in de zogenoemde witte gebieden door het instellen van een breedbandfonds van € 50 mln. Op basis van de huidige inzichten is een doelrealisatie van 70% van de totale opgave uit de Digitale Agenda haalbaar. Dat leidt binnen 10 tot 13 jaar tot de beschikbaarheid van aansluitingen op snelle breedbandnetwerken voor 50.000 huishoudens en bedrijven in het buitengebied en 3.000 bedrijven op bedrijventerreinen.

Het fonds geeft uitvoering aan de voorgestelde besluiten uit de Kaderstellende Nota Digitale Agenda van Brabant 2013-2020 die tegelijkertijd aan Provinciale Staten ter besluitvorming wordt voorgelegd.

Bij dit Businessplan behoren een Aandeelhoudersinstructie en Investeringsreglement voor het Breedbandfonds. Het Fonds kan worden ondergebracht bij de BOM. Daarvoor wordt binnen de BOM Holding een Breedbandfonds Brabant BV opgericht. Een in te stellen Investeringscommissie adviseert het bestuur van de Breedbandfonds Brabant BV over de financieringsaanvragen.

Het is verstandig om ten aanzien van de instelling van het Breedbandfonds Brabant en de toewijzing van middelen voor een gefaseerde aanpak te kiezen. In de eerste fase kan in afwachting van staatssteungoedkeuring door de Europese Commissie (op basis van het besluit van Provinciale Staten) gestart worden binnen de vigerende EU regelgeving (met name de-minimisregeling). In deze fase worden ook nadere afspraken met betrekking tot de totstandkoming van een interprovinciale uitvoeringsorganisatie gemaakt. Een goede monitoring, evaluatie en bijsturing is vereist om in te kunnen spelen op de, moeilijk te voorspellen, ontwikkelingen inzake kostenontwikkeling en financieringsbereidheid door bedrijven en burgers, en op de technologische ontwikkelingen in de telecomsector op de langere termijn. Hiervoor zijn in dit plan voorstellen opgenomen.

1 Visie, missie en ambitie

1.1 Achtergrond

In de *Agenda van Brabant* en in het bestuursakkoord *Tien voor Brabant* formuleert de Provincie haar ambitie om Brabant te laten uitgroeien tot een internationale top kennis- en innovatieregio. In de ogen van Gedeputeerde Staten is een goede hoogwaardige breedband infrastructuur een basisvoorziening om de kansen die ICT biedt - voor economische groei en werkgelegenheid en het bieden van oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen in Brabant - ook daadwerkelijk te benutten. De ‘digitale ontsluiting’ van Brabant is voor zijn toekomstige ontwikkeling mogelijk van even groot belang als ooit de aanleg van wegen, het gasnet, het riool en het elektriciteitsnet zijn geweest.

In de Startnotitie Digitale Agenda van Brabant, voor verdere uitwerking goedgekeurd door de commissie EZB op 14 september 2012, is de ambitie geformuleerd de kansen en mogelijkheden van de digitale wereld voor *alle* Brabantse huishoudens, ondernemingen en instellingen toegankelijk te laten zijn. Hierbij werd gekozen voor het derde scenario ‘Investeren en realiseren’. Op 16 november 2012 heeft Provinciale Staten Gedeputeerde Staten de opdracht gegeven tot de voorbereiding van en oprichtings- en instellingsbesluit voor een Breedband Infrastructuur Fonds. en hiervoor een voorlopige reservering op te nemen ad € 50 mln. ten laste van de middelen van de Investeringsagenda. Dit Businessplan dient ter onderbouwing van dit oprichtingsbesluit.

Dit businessplan is een verdieping en verdere uitwerking van de concept-businesscase die ten grondslag lag aan de besluitvorming in november 2012. De businesscase is verder uitgewerkt op de volgende onderdelen:

- Omschrijving van de doelen van de fondsen met kritische succes en prestatie indicatoren en normen.
- Een verdere uitwerking van de marktverkenning
- Invulling van de organisatiestructuur en governance van het fonds
- Gedetailleerde businesscase op basis van uitvoeringsscenario's en financieringsmodellen.
- Risicoanalyse

Dit plan is uitgewerkt met de inbreng van Zanders (financieringsaspecten en businesscase) en Pels Rijcken (juridische aspecten). Daaraan is een nadere verkenning van de actuele marktomstandigheden vooraf gegaan. Met het ministerie van Economische Zaken, en de provincies Gelderland, Overijssel, Friesland, Limburg en Drenthe, heeft overleg plaatsgevonden over de samenwerkingsmogelijkheden bij de uitvoering van het fondsmanagement en informatievoorziening. Het plan is tot stand gekomen onder andere op basis van interviews met aantal experts en initiatiefnemers. TNO heeft een Review gedaan op een concept (versie van 18 april 2013) van dit Businessplan. De rapportage daarvan is opgenomen als bijlage 6. De aanbevelingen zijn meegenomen bij het opstellen van de definitieve versie van het Businessplan.

.Een lijst van begrippen en afkortingen is opgenomen als bijlage 1.

1.2 Digitale Agenda van Brabant

In 2012 is de Startnotitie Digitale Agenda van Brabant opgesteld. Centrale vraag in de Nota was ‘welke mogelijkheden biedt ICT voor de Provincie Noord-Brabant voor de realisatie van haar maatschappelijke opgaven en het benutten van economische kansen, en in welke zin worden deze kansen mogelijk gemaakt door hoogwaardig breedband in Brabant?’

Geconcludeerd wordt dat provinciaal handelen verantwoord is omdat sprake is van een stagnatie in de ontwikkeling van NGA Netwerk in delen van de provincie. De uitrol van supersnel breedband is een cruciale voorwaardenscheppende factor om de economische groei mogelijk te maken, levert een bijdrage aan een vitaal platteland, en maakt belangrijke toepassingen in de zorg en mobiliteit mogelijk.

Tegelijkertijd met de Fondsvoorstellen wordt een Kaderstellende Nota Digitale Agenda van Brabant 2013-2020 aan Provinciale Staten ter besluitvorming voorgelegd. Hierin wordt ingezet op vier beleidsambities:

1. Versterken van de economische basis-infrastructuur door alle Brabantse bedrijven aansluitbaar te maken op hoogwaardig breedband

De aanpak is gericht op die gebieden in Brabant waar commerciële aanleg van hoogwaardig breedband niet economisch rendabel is. Dat is het geval op een deel van de Brabantse bedrijventerreinen, en bij bedrijven in de Brabantse buitengebieden en kleine kernen.

2. Het voorkomen van een digitale tweedeling, door de toegang tot hoogwaardig breedband mogelijk te maken voor alle Brabantse huishoudens

Om nu en in de toekomst te kunnen blijven meedoen met de moderne samenleving, is een goede digitale toegankelijkheid van vitaal belang. De tweede beleidsambitie is daarom, het aansluitbaar maken op hoogwaardig breedband van huishoudens en instellingen in gebieden waar dit netwerk nog niet ligt en de markt deze niet op eigen initiatief aanlegt – zoals in het buitengebied en diverse kleine kernen in Brabant.

3. Intensiveren van het gebruik van ICT in Brabantse economische clusters om de maatschappelijke opgaven van Brabant te realiseren ('Benutting van de kansen van ICT').

Door knelpunten te identificeren en waar mogelijk ondernemers te helpen ICT diensten voor maatschappelijke opgaven in de markt te zetten kan de provincie een stimulerende en een faciliterende rol vervullen. Deze ambitie versterkt het economisch en maatschappelijk rendement van provinciale investeringen in ICT en hoogwaardig breedband. Hier wordt ook de samenhang zichtbaar tussen de realisatie van hoogwaardige breedband infrastructuur en de toepassing daarvan in maatschappelijk relevante diensten. De ambitie past in de lijn van het Economisch Programma 2020 'op weg naar de top', en heeft relaties met de beleidskaders Zorgeconomie, Brabantse Agrofood 2020 en de Energieagenda 2010-2020.

4. Bevorderen en facilitering van initiatieven bij burgers en maatschappelijke stakeholders met betrekking tot de investering in hoogwaardig breedband en de benutting van mogelijkheden van ICT.

Om de Digitale Agenda van Brabant te laten slagen is de inzet van veel, zo niet alle, maatschappelijke stakeholders in Brabant – en ook daarbuiten - nodig: om mee te denken, om initiatieven te ontplooiën, om mee te organiseren en om mee te investeren. Om de aanleg van hoogwaardig breedband mogelijk te maken en om het aanbod van breedband diensten tot leven te wekken worden zij opgeroepen het initiatief te nemen, zichzelf te organiseren en de samenwerking op te zoeken. Voor het realiseren van de doelen uit de Digitale Agenda is het ontlokken, stimuleren en faciliteren van het lokaal organiserend vermogen van doorslaggevend belang.

1.3 Visie

De afgelopen decennia heeft informatie- en communicatietechnologie (ICT) een steeds grotere rol gekregen voor onze economie en de manier waarop onze samenleving is georganiseerd.

Volgens een studie van de OECD kan 60% van de economische groei uit de periode 1985 – 2000 terug gevoerd worden op nieuwe ICT toepassingen. Deze trend zet zich onverminderd voort naar de toekomst: een recente analyse van de plannen van de Nederlandse Topsectoren laat zien dat 10 tot 50% van de beschreven activiteiten -en 30% van de genoemde innovatieprocessen - in de Nederlandse topsectoren ICT gedreven is.

ICT speelt ook een sleutelrol bij de maatschappelijke opgaven waar we ons in Brabant voor gesteld zien. De vergrijzende bevolking van Brabant en de snel oplopende zorgkosten bijvoorbeeld roept de vraag op hoe levenskwaliteit en kwaliteitsbeleving van zorgafnemers geoptimaliseerd kunnen worden tegen aanvaardbare zorgkosten. De inzet van ICT is hierbij een cruciaal instrument. Een ander voorbeeld betreft de uitdaging op het gebied van de beoogde transitie naar een innovatieve, duurzame en maatschappelijk ingebedde agro-food sector in Brabant. Ook in tal van andere vraagstukken in Brabant zoals de leefbaarheid en werkgelegenheid op het platteland en in kleine kernen, het versterken van het vestigingsklimaat voor bedrijven en kenniswerkers, voor vraagstukken op het gebied van mobiliteit en energietransitie speelt ICT een belangrijke rol.

Om de kansen die ICT biedt voor economische groei en werkgelegenheid en het bieden van oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen in Brabant ook daadwerkelijk te benutten, is de aanwezigheid van breedband van doorslaggevend belang. Breedband is het telecommunicatie netwerk dat ons in staat stelt een veelheid aan diensten te betrekken van aanbieders, uiteenlopend van bankieren, allerhande producten en diensten, entertainment, gaming, telewerken, afstandsleren, communicatie met overheden en instellingen, en zorgdiensten. Er kan een onderscheid worden gemaakt tussen basis breedband infrastructuur (o.a. koper/ADSL/3G) en hoogwaardige breedband infrastructuur – in het Engels ‘*Next Generation Access Networks*’ (hierna: “NGA Netwerken”). Deze netwerken bieden toegang tot supersnel internet en bestaan geheel of gedeeltelijk uit glasvezel, waardoor er veel meer bandbreedte en een hogere kwaliteit en betrouwbaarheid van de verbinding wordt geboden. Hierdoor wordt de snelheid van de toegang tot het internet verhoogd en wordt het gebruik van specifieke applicaties en toepassingen mogelijk.

EU richtsnoeren voor de toepassing van Staatssteun voor breedbandnetwerken:

Paragraaf 57. Bij de huidige stand van ontwikkeling van de markt en de technologie zijn NGA Netwerken aansluitnetwerken die volledig of gedeeltelijk gebruikmaken van optische elementen en die breedbandtoegangsdiensten kunnen leveren met betere kenmerken dan bestaande basisbreedbandnetwerken

Paragraaf 58. NGA-netwerken worden geacht ten minste de volgende kenmerken te hebben: i) zij bieden iedere abonnee betrouwbare diensten aan tegen zeer hoge snelheid via optische (of gelijkwaardige technologie) backhaul-verbindingen die zich voldoende dichtbij de locatie van de gebruiker bevinden om daadwerkelijk een zeer hoge snelheid van de dienst te waarborgen; ii) zij ondersteunen diverse geavanceerde digitale diensten....., en iii) zij hebben aanzienlijk hogere uploadsnelheden (in vergelijking met basisbreedbandnetwerken). In de huidige marktsituatie en in deze fase van technologische ontwikkeling zijn NGA-netwerken: i) op glasvezelkabels gebaseerde toegangsnetwerken (FTTx), ii) geavanceerde, geïmpregneerde kabelnetten, en iii) bepaalde geavanceerde draadloze toegangsnetwerken die een betrouwbare hoge snelheid per abonnee kunnen bieden.

Brussel rekent op dit moment Glasvezel (FttH/FttB), Kabel (v.a. DOCSIS 3.0) en bepaalde geavanceerde draadloze technieken tot de NGA Netwerken. De markt van telecominfrastructuur is een geprivatiseerde markt. Een overheid mag hierin alleen optreden als er sprake is van marktfalen. Dat is in de markt van telecominfrastructuur voor huishoudens, instellingen en bedrijventerreinen voor een deel het geval.

Op dit moment heeft 93% van de huishoudens in Brabant toegang tot een NGA Netwerk – meestal Kabel en in sommige gemeentelijke kernen ook glasvezel. De laatste 7% (ca. 70.000 adressen) van de huishoudens – met name in het Brabantse buitengebied - wordt nu en in de nabije toekomst zonder financiële ondersteuning niet aangesloten op NGA Netwerken. In de Business Case wordt naar deze aantallen gerefereerd wanneer wordt gesproken over “buitengebied”.

In opdracht van de provincie Noord-Brabant werd in 2012 door Heliview (2012) in kaart gebracht in welke mate bedrijven op bedrijventerreinen in Brabant zijn aangesloten op glasvezel. In Brabant zijn 554 bedrijventerreinen. Op 294 van deze terreinen (53%) is hoogwaardig breedband beschikbaar, op 260 (47%) niet. Ongeveer 27% van de bedrijven op bedrijventerreinen is aangesloten op hoogwaardig breedband. Maar liefst 14.870 bedrijven op bedrijventerreinen in Brabant is daarmee niet aangesloten op hoogwaardig breedband. Het betreft hier met name kleinere bedrijventerreinen en kleinere ondernemingen: de economische basis en banenmotor van Brabant.

In de Kaderstellende Nota Digitale Agenda zijn de volgende argumenten gegeven voor brengt een investering in de aanleg van NGA Netwerken op bedrijventerreinen:

a. Marktaanbod richt zich met name op het hogere segment; Op veel bedrijventerreinen in Brabant is er aanbod met betrekking tot hoogwaardig breedband. Marktpartijen bieden individuele ondernemers glasvezel pakketten aan tegen een hoog tarief en met een hoge service level agreements

b. Monopolistische markt en gebrek aan openheid; Wanneer er door individuele bedrijven met een van de commerciële aanbieders in zee wordt gegaan ontstaat er *vendor lock-in* doordat er vaak alleen tegen hoge kosten diensten van derden (bv. voor camerabewaking) kunnen worden ingekocht, en het voor concurrerende aanbieders minder interessant wordt te investeren op hetzelfde bedrijventerrein.

c. Noodzaak voor een collectieve aanpak; Als individuele ondernemer is een NGA verbinding alleen betaalbaar als het financieringsprobleem als collectief (bv. parkmanagement of bedrijvenvereniging) ter hand wordt genomen. Hierdoor dalen de kosten voor een individueel bedrijf aanzienlijk.

d. Realisatieproblemen; In de praktijk blijkt dat verglazingsprojecten op bedrijventerreinen tegen een aantal problemen aanlopen, die de totstandkoming van goede business cases bemoeilijken: een gebrek aan kennis en ervaring met de telecommarkt, een gebrek aan sociale cohesie, initiatief en samenwerking op sommige bedrijventerreinen en problemen om de financiering rond te krijgen.

Op deze Fiber-to-the-Business markt speelt marktfalen zich in het bijzonder af op de zogenaamde ‘witte’ bedrijventerreinen waar wel een concrete vraag is. Het gaat hierbij naar schatting om ongeveer 4.150 bedrijven op 120 terreinen (Heliview 2012, Dialogic 2012). In dit Businessplan wordt naar deze aantallen gerefereerd wanneer wordt gesproken over “bedrijventerreinen”.

Er is in beide gevallen, buitengebieden en bedrijventerreinen, sprake van marktfalen door een financieringsprobleem: de kosten van deze aansluitingen zijn dermate hoog, dat het voor de markt niet rendabel is om deze investering te doen. Afnemers zijn veelal niet bereid eenmalig een grote investering voor de beschikbaarheid van NGA te doen. Eerdere initiatieven van netwerkbedrijven en overheden de afgelopen jaren die vooral faciliterend en agenderend van aard waren hebben niet geleid tot de gewenste versnelling van de uitrol van NGA Netwerken. Het inzetten van ‘zachte’ leningen uit een Breedbandfonds is wel een effectief instrument om dit financieringsprobleem te adresseren.

1.4 Resultaten Marktverkenning

Met verschillende partijen in Noord-Brabant zijn de afgelopen maanden gesprekken gevoerd om de maatschappelijke behoefte vast te stellen en na te gaan onder welke voorwaarden een breedbandfonds een versnelling van de aanleg van een NGA Netwerk kan bewerkstelligen.

Het betreft een aantal experts en initiatiefnemers waaronder de grote marktpartijen (Reggefiber, Ziggo, UPC, KPN), een aantal gemeenten en kleinere partijen die regionaal of voor specifieke doelgroepen NGA Netwerken willen aanleggen. In bijlage 3 is de werkwijze van de verkenning opgenomen. De gespreksronde heeft tot doel gehad de belangrijke actuele marktontwikkelingen in beeld te brengen en de wensen ten aanzien van de financieringsvoorwaarden te inventariseren. De verkenning heeft inzicht opgeleverd in de initiatieven en ambities van partijen in Brabant.

Maatschappelijke behoefte aan hoogwaardig breedband

De belangrijkste conclusies uit deze gesprekken zijn:

- In veel kleinere gemeenten en kernen in Brabant bestaat de wens om huishoudens, geïsoleerd liggende bedrijfspanden of instellingen, agrariërs en bedrijven op bedrijventerreinen aan te sluiten op een NGA Netwerk. De behoefte hieraan is groot, omdat in het buitengebied er veelal alleen via het kopernetwerk van KPN toegang tot internet kan worden verkregen. Mede door de langere afstanden levert dit basisbreedband niet de gewenste capaciteit (upload en downloadsnelheid) en kwaliteit (o.a. betrouwbaarheid, openheid).
- Ondanks de aanwezige behoefte aan snellere en betere internetverbindingen stagneert de aanleg van NGA Netwerk in (witte) buitengebieden en op bedrijventerreinen bij het ontbreken van financieringsmogelijkheden en haalbare businesscases. Slechts in een zeer beperkt deel van het buitengebied van de provincie is NGA Netwerk aanwezig. Veel gemeenten worden door marktpartijen (met name Reggefiber) benaderd voor glasvezelaanleg in de kernen maar de buitengebieden en bedrijventerreinen worden daarbij niet meegenomen.
- In verschillende gemeenten zijn burgercomités actief om de gemeente over te halen aanleg van hoogwaardig breedband in buitengebieden mogelijk te maken (o.a. Breedbandmanifest Brabant). Soms wordt door actieve burgers en bedrijven nagedacht over plannen voor een customer-owned aanpak (aanleg in eigen beheer). Boekel en Heeze-Leende zijn nog steeds de enige gemeenten waar daadwerkelijk realisaties voor het buitengebied zijn voorbereid. Een gebrek aan financieringsmogelijkheden en een onvoldoende aantrekkelijke aanbod in verband met de hoge kosten is daarvan veelal de oorzaak.

-
- De concrete voorbereiding (zoals netwerkberekeningen en vraagbundeling) door partijen stagneert door het ontbreken van financiering. De pijplijn van lokale initiatieven die op korte termijn (0-6 maanden) een aanvraag kunnen doen op het fonds voor toepassing van het Breedbandfonds is daarom nu nog beperkt. De behoefte aan het fonds blijkt uit de gesprekken is echter onverminderd groot.

Noodzaak van cofinanciering door een Breedband Infrastructuur Fonds

- De aanlegkosten bepalen voor een belangrijk deel de haalbaarheid van NGA uitrol in de witte gebieden. De aanlegkosten verschillen sterk van gebied tot gebied. Door nieuwe innovatieve technieken en businessmodellen met lagere rendementseisen kunnen de aanlegkosten in het buitengebied nog verder dalen. Dit is ook nodig om op basis van de huidige investeringskosten, projecten zonder subsidie financieel haalbaar te maken. De eerder aangenomen gemiddelde bedragen voor aanleg in het buitengebied (€ 3000,-) kunnen als gemiddelde voor de looptijd van het fonds worden gehandhaafd. Voor bedrijventerreinen is een iets hoger gemiddeld bedrag dan eerder aangegeven (€ 5000,- per aansluitbaar bedrijf) gehanteerd in de businesscase. Dit is gebaseerd op de informatie uit de marktverkenning en de ontvangen projectinitiatieven.
- Grote netwerkpartijen (KPN, Reggefiber, Ziggo, UPC) zijn met financiële ondersteuning bereid om in buitengebieden te investeren. Ook een aantal kleinere ondernemers geven aan dat er kansen zijn voor de NGA uitrol in buitengebieden en op bedrijventerreinen maar dat door kapitaalgebrek in de huidige situatie niet wordt geïnvesteerd.
- In ruim de meeste gemeenten is in de kernen naast basisbreedband (ADSL) alleen Kabel beschikbaar. Naar verwachting wordt hier de komende jaren ook de aanleg van glasvezel gerealiseerd. Door gelijktijdige aanleg van NGA netwerken in de kernen en buitengebieden kan een efficiëntievoordeel worden bereikt en zal de verevening van de aanlegkosten een kostenreducerend effect hebben dat direct doorwerkt in de maandtarieven voor de gebruikers in het buitengebied. Dit vergroot de haalbaarheid van de projecten aanzienlijk. In het coöperatief model Heeze-Leende (HSLNet) wordt uitgegaan van een abonnementsprijs die in het buitengebied hetzelfde is als in de kern en dat niet substantieel hoger is dan in kernen elders gebruikelijk is.

-
- Naast de gebruikelijke businessmodellen die door de marktpartijen worden gehanteerd, zijn de netwerkcoöperaties en initiatieven van stichtingen, woningbouwcoöperaties, parkmanagement/bedrijfsverenigingen, kansrijk. Opgemerkt moet worden dat de markt (o.a. door de fondsvoorwaarden) uitgenodigd moet worden om tot opschaling van initiatieven te komen en een te sterke en inefficiënte versnippering tegen te gaan.
 - Het maximum van de betalingsbereid voor daadwerkelijke aansluiting op een NGA Netwerk wordt over het algemeen aangenomen op € 25,- per maand bovenop de reguliere abonnementskosten voor particulieren in het buitengebied. Op basis van een onderzoek van studenten van Windesheim in samenwerking met het bedrijf Jelcer ondersteunt de aanname dat dit als maximum bedrag moet worden aangehouden. Overigens geeft 87 % van de burgers in het buitengebied aan bereid te zijn een extra investering (eenmalig/ maandelijks) te betalen. Daarnaast is tweederde van de burgers bereid zelf een fysieke bijdrage te leveren (bijvoorbeeld zelf graven van de erfgras tot aan de woning).
 - Openheid van de met fondsmiddelen aangelegde netwerken blijft een belangrijk aandachtspunt. Veel modellen bieden geen Wholesale acces op laag 1 (passieve infrastructuur) maar dit is wel een doel van het fonds en een vereiste voor het kunnen geven staatssteun. Openheid is van groot belang om de toegang van maatschappelijke relevante diensten (bijvoorbeeld in de zorg en het onderwijs) tegen redelijke voorwaarden mogelijk te maken. Interconnectiviteit (verbinding tussen netwerken) en digitale marktplaatsen kunnen hier ook een bijdrage aan leveren.
 - Er zijn geen redenen om aan te nemen dat de eerdere opgaven van het aantal adressen substantieel afwijkt van de cijfers uit de Business case van november 2012. In het kader van de staatssteunprocedure is met Brussel afgesproken dat tegelijkertijd met de publicatie van de prenotificatie medio 2013) de noodzaak van een nadere inventarisatie wordt vastgesteld. Deze zal plaatsvinden door middel van een formele uitvraag ('Request for Information') aan marktpartijen tijdens het notificatieproces of eventueel op projectenniveau. Op grond van deze inventarisatie kan het aantal aan te sluiten adressen mogelijk nog worden bijgesteld.
 - Gemeenten kunnen een belangrijke rol spelen bij de aanleg van NGA netwerken. Deze kan bestaan uit ondersteuning van initiatieven in buitengebieden en op

bedrijventerreinen, ondersteuning bij vraagbundeling, garantieverstrekking, afspraken over procedures, leges en degeneratiekosten.

1.5 Financiële markten in relatie tot breedband infrastructuur

De aanleg van aansluitingen in het buitengebied is relatief kostbaar. Afhankelijk van de ligging en de bebouwingsdichtheid variëren de aanlegkosten van een NGA Netwerk tussen ca €1.500 en €10.000 per adres. Door innovaties daalt de prijs de komende jaren. We gaan voor de investeringsperiode van het Breedbandfonds vooralsnog uit van een gemiddelde prijs van € 3.000,- per adres ('Homes passed') in het buitengebied.

Marktpartijen zijn alleen bereid aan te leggen in het buitengebied als er

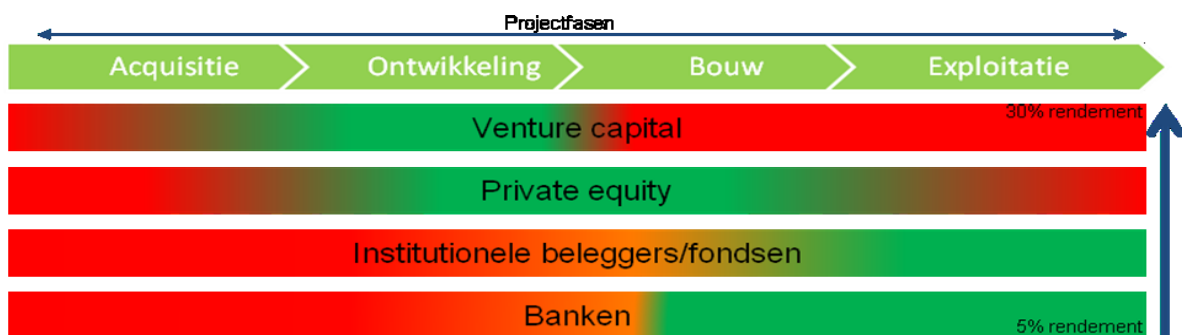
- a) voldoende bewoners zich van te voren hebben aangemeld dat zij een aansluiting zullen afnemen (bijvoorbeeld een pick-up als resultaat van vraagbundeling van meer dan 60%), en
- b) bewoners bereid zijn eenmalige aansluitkosten (ca. € 100,-) en in een aantal gevallen een extra maandelijkse bijdrage te betalen, en
- c) er aanvullende financiering kan worden gevonden: marktpartijen zijn bereid om gemiddeld €1.000,- aansluitkosten te financieren. Er dient dus een oplossing gevonden te worden ter overbrugging van het financiële tekort van gemiddeld € 1.900,- per aansluiting.

Voor de bedrijventerreinen waar nu nog geen NGA beschikbaar is (veelal kleinere terreinen met MKB bedrijven) geldt afhankelijk van de eenmalige en maandelijkse kosten, een verwachte pick-up van 25% bij aanvang. Met name de bedrijven die gebruik maken van meer innovatieve ICT technieken, of behoefte hebben aan externe data opslag of bijvoorbeeld werken met beeldverbindingen nemen een abonnement af. Het Heliview onderzoek heeft overigens aangetoond dat veel meer bedrijven (60%) in beginsel geïnteresseerd zijn maar nog niet bereid zijn meer te betalen voor een extra snelle internetverbinding .

De investeringssom voor bedrijventerreinen kent een zeer grote variatie maar in deze businesscase wordt voor de 120 aansluitbare terreinen uitgegaan van gemiddeld €5000,- per adres (Homes Passed). Het betreft bedrijventerreinen waarvan op basis van de Heliview inventarisatie wordt aangenomen dat er geen NGA Netwerk aanwezig is of de komende jaren zal worden aangelegd. In de huidige financiële markt is het lastig om kapitaal te verwerven ter overbrugging van dit financieringsgat. Dit geldt zowel voor de grote landelijk werkende

marktpartijen als voor de kleinere lokale initiatiefnemers. Banken zijn terughoudend in de financiering en verlangen meer zekerheden dan projecten kunnen bieden. Het Breedbandfonds kan samen met cofinanciers dit financieringsgat overbruggen, waardoor kansrijke projecten van de grond komen.

Onderstaand schema geeft op globaal niveau de bereidheid weer van financiële markten om in de verschillende fases van projecten als kapitaalverschaffer op te treden. De kleuren geven het domein aan waar partijen optreden als kapitaalverschaffer, waarbij groen haalbaar is en rood niet haalbaar is. Op de verticale as is de prijs van het kapitaal indicatief weergegeven.

Figuur 1: Financiers, projectfase en rendement

Investerings in de aanleg van een NGA Netwerk zijn investeringsprojecten met een lange doorlooptijd (8 – 30 jaar) en een relatief laag maar zeker rendement. *Venture capitalist* en *private equity* is veelal niet actief, omdat hierbij wordt uitgegaan van hoge rendementseisen.

Er is een omvangrijke markt van *institutionele beleggers en fondsen*. Deze kunnen (vanwege statutaire beperkingen) bijna geen bouw en ontwikkelrisico's opnemen in hun beleggingsportefeuille. De meeste beleggers richten zich op projecten met enige omvang. De ondergrens ligt rond de 5 miljoen euro voor institutionele beleggers. Dit vanwege de relatief hoge transactiekosten (zowel geld als tijd). Kleinschalige projecten komen daarmee niet door de eerste screening bij institutionele beleggers. Institutionele beleggers zijn wel actief bij het opkopen van hele (al bestaande) netwerken. Een belangrijke speler in dit verband is bijvoorbeeld het Communication Infrastructure Fund (CIF) van Bouwfonds Reim, voorheen Rabo Bouwfonds, dat een totale omvang heeft van bijna 1 miljard euro en waarin ook de pensioenfondsen ABP, PGGM en het Pensionfonds Vervoer deelnemen. CIF koopt ondermeer bestaande kabelnetwerken en vervangt deze in en nabij de kernen door glasvezel.

Banken, zoals de Rabobank, ING, ABN Amro en Friesland Bank zijn niet of slechts in incidentele gevallen bereid om kapitaal te verschaffen voor het hele financieringstekort. Dit is

onder meer te wijten aan de nieuwe kapitaaleisen (Basel III) die van banken vraagt steeds meer vermogen aan te houden bij het verstrekken van financiering. Hoe hoger het risico, hoe hoger het eigen vermogen dat moet worden aangehouden. Hierdoor worden lagere voorschotten verstrekt, en zijn de gevraagde kredietopslagen hoger. Waar in het verleden tot 90% financiering werd verstrekt bij kredietopslagen tot 1,5% is in de huidige markt financiering tot 50% verkrijgbaar tegen kredietopslagen van rond de 2,5%. Het bovenstaande geeft aan dat banken de komende jaren zeer terughoudend zullen in het verstrekken van financieringen en zeker het verstrekken van risicovolle financieringen omdat dit simpelweg door de wetgeving niet meer efficiënt is. De praktijk wijst dit ook uit. Reggefiber heeft eind 2012, overigens met succes een beroep gedaan de Europese Investeringsbank (EIB) voor een lening van € 125 mln. voor aanleg van glasvezel in een aantal grote steden en dorpskernen (niet-witte gebieden).

1.6 Cofinanciering door strategische partners

Het Breedbandfonds zal slechts een gedeelte van het benodigd vermogen financieren. De cofinanciering wordt gezocht op projectniveau. Op fondsniveau zou het de slagvaardigheid kunnen verminderen omdat besluitvorming langs meer schakels verloopt (bijvoorbeeld in het geval van participatie door gemeenten of een andere provincie). Daarnaast zijn er juridische kaders die leiden tot extra bureaucratie. Ook kan op fondsniveau cofinanciering door private partijen niet worden vormgegeven, omdat diverse private aanbieders van NG Netwerken gelieerd zijn aan een bepaalde technologie en daarmee niet voldaan kan worden aan het door Brussel voorgeschreven uitgangspunt van techniekneutraliteit.

Op projectniveau wordt private cofinanciering beoogd, zowel door een marktpartij die investeert in een aan te leggen NGA Netwerk (bijvoorbeeld Reggefiber, Ziggo, UPC of kleine netwerkbedrijven zoals in Brabant E-fiber en E-Quest), door (vertegenwoordigers van) gebruikers (bijvoorbeeld in de vorm van een bewonerscoöperatie), als door private financiers (bijvoorbeeld een bank). Banken en beleggers willen graag samenwerken met een provinciaal breedbandfonds op projectniveau. Zij zien dat de Provincie een sterke partij is met kennis en financiële armslag. Daarom is een model van cofinanciering of partnering interessant dan wel een model waarbij de banken een financiering verschaffen tegen gunstigere voorwaarden indien er een gedeeld risico is.

1.7 Koppeling Europese financiering

In de Europese Digitale Agenda was met het oog op groei- en werkgelegenheidseffecten een substantieel bedrag (€ 9,2 miljard) voorzien voor de aanleg van breedband netwerken en de ontwikkeling van digitale diensten. Volgens Eurocommissaris Kroes¹ speelt digitalisering de komende eeuw niet alleen een sleutelrol in ons economisch herstel en het behoud van onze welvaart, maar is zij ook cruciaal voor onze maatschappelijke opgaven: *“Digitale technologieën spelen een sleutelrol bij het verbeteren van het dagelijks leven van mensen, bijvoorbeeld in termen van een betere keuze voor de consument, het verbeteren van de toegang tot informatie, entertainment en andere diensten. Digitale technologieën zullen onze gezondheidszorg verbeteren en ons helpen de uitdagingen die onder meer de klimaatveranderingen ons voorleggen, aan te pakken. Wij hebben de kans de manier te veranderen waarop we informatie, kennis en cultuur met elkaar delen en ontwikkelen. Als we deze kans grijpen, zullen we van de 21e eeuw een eeuw maken waarin individuen grotere autonomie, politieke gemeenschappen grotere democratie, en samenlevingen meer mogelijkheden hebben voor zelfverheffing en intermenselijk contact”*.

De beschikbare budgetten in het Connecting Europe Facility (CEF) zijn tijdens de begrotingsbehandeling, onder andere onder invloed van de opstelling van Nederland, sterk beperkt. De finale besluitvorming in het Europe Parlement heeft ten tijde van het opstellen van dit Businessplan nog niet plaatsgevonden maar er komen naar binnen het CEF waarschijnlijk geen middelen voor Nederland beschikbaar om in te zetten in telecommunicatie- en infrastructuur. Er komt mogelijk wel een miljard euro beschikbaar voor ICT dienstenontwikkeling. Ook binnen de Europese structuurfondsen ontbreken middelen voor de aanleg van NGA netwerken.

De nationale overheid heeft met haar Digitale Agenda NL ingezet op een lichte faciliterende rol; er zijn geen financiële middelen beschikbaar voor de realisatie van NGA Netwerken.

1.8 Haalbare ambities

De Digitale Agenda van Brabant heeft de ambitie om alle huishoudens en bedrijven in de Provincie toegang tot een NGA Netwerk te bieden, om zo de economische en maatschappelijke kansen van digitalisering maximaal te benutten. Een van de in te zetten instrumenten uit de Digitale Agenda van Brabant is het oprichten van een fonds dat de aanleg van NGA Netwerken in de witte gebieden in Provincie mogelijk maakt. Het fonds speelt in op

¹ Kroes, lancering van de Digitale Agenda voor Europa, 19 mei 2010

de vraag naar kapitaal voor de financiering van het onrendabele deel van de investering. De (werk)naam van het fonds zal luiden: Breedbandfonds.

Naar verwachting zal het niet mogelijk blijken om 100% van de witte gebieden te voorzien van een NGA Netwerk. De eis van een nominaal revolverend karakter van het Breedbandfonds betekent dat de afnemers van de toekomstige aansluitingen in veel gevallen een eenmalige aansluitbijdrage en een maandelijks bijdrage ter aflossing van de leningen moeten betalen. Dat zal er toe leiden dat er in sommige gebieden onvoldoende afnemers zijn en/of onvoldoende cofinanciering beschikbaar is om tot haalbare businesscases te komen. Dit Businessplan gaat uit van een te realiseren dekkingsgraad van 70% van het witte gebied. In hoofdstuk 5 wordt hier verder op ingegaan.

Het Breedbandfonds heeft als hoofddoel, het financieren van en/of investeren in de uitrol van NGA Netwerken in gebieden in de Provincie waar op dit moment geen NGA Netwerk beschikbaar is of op de korte termijn zonder overheidsbemoeienis op initiatief van de markt beschikbaar komt, meer specifiek in de buitengebieden en op bedrijventerreinen waar nu geen NGA Netwerk beschikbaar is. Daarmee draagt het fonds bij aan de doelstelling van de Digitale Agenda van Brabant.

Daarnaast streeft het Breedbandfonds naar de volgende subdoelen:

- Het maximaliseren van het aantal huishoudens en bedrijven in Brabant waar aansluiting op NGA Netwerken beschikbaar komt ('Homes Passed')
- Het initiëren en versnellen van de aanleg van open NGA netwerken in de Provincie door private partijen;

Door de instelling van dit fonds worden diverse indirecte beleidseffecten beoogd, waaronder een positief effect op de werkgelegenheid, een versterking van het vestigingsklimaat verspreid over heel de Provincie. Deze ambitie versterkt de concurrentiekracht van het midden- en kleinbedrijf in Brabant. Er zijn raakvlakken met de Strategie Bedrijventerreinen en andere werklocaties, met de beleidskaders Vrijtijdseconomie, Brabantse Agrofood 2020 en de Transitie Stad en Platteland. Deze ambitie versterkt indirect ook de leefbaarheid van het Brabantse platteland, vermindert de mobiliteitsdruk, draagt bij aan de beheersing van zorgkosten en de aantrekkelijkheid van Brabant als vestigingsplaats voor kenniswerkers. De ambitie past in de lijn van de beleidskaders Transitie Stad en Land, Leefbaarheid, en Zorgeconomie (Health@Home).

De Provincie kan een effectieve bijdrage leveren aan het wegnemen van de financieringsbelemmeringen door een breedbandfonds in te stellen dat in staat is revolverend financiële middelen ter beschikking te stellen om het onrendabele deel van de aanleg van NGA Netwerken te financieren. Het Breedbandfonds zal daarbij revolverend worden ingericht, waarbij rekening moet worden gehouden met de volgende uitgangspunten:

- Alleen investeren in sluitende businesscases en gezonde, levensvatbare organisaties;
- Alleen investeren in netwerkaansluitingen met zo min mogelijke marktverstoring in gebieden waar nog geen vast NGA Netwerk aanwezig is en marktpartijen niet bereid zijn deze aan te leggen (Wit Gebied). Investeren in aansluitende gebieden waar sprake is van één NGA Netwerk (Grijs Gebied) is uit doelmatigheidsoverwegingen mogelijk maar uitsluitend onder marktconforme voorwaarden ('staatssteunproof').
- Alleen investeren in het passieve deel van vaste en open NGA Netwerken, zonder als overheid een keuze te maken voor een bepaalde technologische oplossing, mits deze toekomstvast (>15 jaar) is. Indien nodig kan incidenteel worden geïnvesteerd in straalverbindingen als second-best oplossing voor zeer verafgelegen en moeilijk bereikbare locaties en voor zover de kosten per adres daarvoor niet substantieel hoger zijn dan de gemiddelde kosten voor een vaste verbinding.
- Het Breedbandfonds investeert voor slechts een beperkt deel (maximaal 50%) van de totale investeringsbehoefte omwille van risicospreiding en maximeren van het rendement op de provinciale investering.

2 Strategie

2.1 Doelstellingen fonds

In de Kaderstellende Nota Digitale agenda van Brabant is vastgesteld dat de totale opgave bestaat uit 70.000 aansluitbare adressen ('Homes Passed') in het buitengebied en 4.150 adressen op bedrijventerreinen. Voor de businesscase zijn drie scenario's uitgewerkt. De ontwikkeling van de gemiddelde aanlegkosten en de haalbaarheid van het realiseren van de gehele opgave spelen daarin een belangrijke factor. In het meest voor de hand liggende scenario wordt ervan uitgegaan dat 70 % van de totale opgave kan worden gerealiseerd.

De doelstelling van het Breedbandfonds Brabant:

- Het aanjagen en versnellen van de beschikbaarheid van breedbandaansluitingen en het gebruik daarvan in witte buitengebieden en bedrijventerreinen.

De te realiseren grootheden van de maatschappelijke opgave zijn:

- Aantal beschikbare aansluitingen (HP) witte buitengebieden: 50.000 (70 % van totale opgave digitale agenda) of meer
- Aantal beschikbare aansluitingen (HP) witte bedrijventerreinen: 3.000 (ca 70 % van totale opgave digitale agenda) of meer

Het Breedbandfonds streeft daarbij naar een goede spreiding van aan te leggen netwerken binnen de afzonderlijke buitengebieden resp. bedrijventerreinen. Door initiatiefnemers te bewegen, bijvoorbeeld via de per project vast te stellen financieringsvoorwaarden, om netwerken aan te leggen niet alleen naar de relatief eenvoudige adressen maar ook de verder gelegen adressen binnen een gebied kan tot de gewenste spreiding worden gekomen.

2.2 Uitgangspunten Breedbandfonds

De volgende aannames/ uitgangspunten zijn gehanteerd bij het bepalen van de propositie voor Breedbandfonds:

Buitengebieden:	50.000 huisaansluitingen + losstaande bedrijven (HP)
Bedrijventerreinen:	3000 bedrijven (HP)
Kosten buitengebied:	gemiddeld € 3000,- /adres (HP)

Kosten bedrijventerrein: gemiddeld € 5000,- /adres (HP)

BTW eindgebruiker: 21%

Daarnaast geldt:

- Alleen investeren in het passieve deel van vaste NGA netwerken of aanvullend in mobiele (straal-)techniek bij de uitzonderlijke locaties waar geen vast netwerk kan worden aangelegd en voor zover de kosten niet substantieel afwijken van de kosten voor een vaste verbinding.
- Wholesale toegang op laag 1 is een vereiste (onder voorbehoud van staatssteunnotificatie; voorwaarden cf. de staatssteunrichtsnoeren)
- De cofinanciering is alleen beschikbaar voor de aanleg van NGA netwerken die direct leiden tot beschikbare aansluitingen voor particulieren en/of bedrijven (dus niet uitsluitend backbones).

2.3 Kritische succesfactoren

Voor het fonds zijn de volgende kritische succesfactoren (KSF) en kritische prestatie-indicatoren (KPI) met normen vastgesteld.

KSF	KPI's van het Breedbandfonds	Normen
Financieel	De mate van revolverendheid. De verwachte eindwaarde van het fonds (beschikbaar gestelde middelen plus rendement minus kosten en afschrijvingen).	De eindwaarde van het fonds is na 25 jaar groter of gelijk aan de initiële inleg. (nominaal revolverend, inflatie buiten beschouwing gelaten)
	De multiplier. Verhouding totaal geïnvesteerd vermogen/provinciaal geïnvesteerd vermogen.	De multiplier > 2.
	Vergroten marktdynamiek	Aantal projecten in de pijplijn
KSF	KPI's van het Breedbandfonds	Normen
Agenda van Brabant	Aantal gerealiseerde aantal aansluitbare huizen (Homes Passed) en bedrijfspanden als percentage van de totale opgave.	De eerste 3 investeringsjaren in totaal 20 % van de opgave Het 4e t/m 7 jaar jaarlijks 15% van de opgave De laatste drie jaar in totaal 20% van de opgave
	Spreiding van de uitrol in witte gebieden en op bedrijventerreinen	Aantal gerealiseerde aansluitbare huizen (homes passed) en/of aangesloten bedrijfspanden per project als percentage van de totale opgave witte panden per gemeente

	Effectiviteit fonds	Investeringskosten aansluiting / aantal aansluitingen Totale fondsbeheerkosten/ gerealiseerde aansluitingen (HP)
--	---------------------	---

2.4 Propositie Breedbandfonds

Voorgesteld is om een substantiële investering vrij te maken voor het Breedbandfonds van € 50 miljoen. De looptijd van het fonds is maximaal 25 jaar. De investeringsperiode beslaat 10 jaar met indien nodig een uitloop naar 13 jaar. Dit is een lange periode maar de opgave vraagt gelet op de lastige financieringssituatie in witte gebieden een lange doorlooptijd. Het fonds kan leningen verstrekken en indien nodig voor een maximaal volume van 10% van het fondsvermogen aan garanties te verstrekken. Voor het uitlokken van cofinanciering zal deze leningen in een aantal gevallen achtergesteld moeten zijn. Garanties dienen om extra zekerheden te bieden aan cofinanciers in de aanlooperperiode van projecten waardoor de achterstelling van leningen uit het Breedbandfonds kan worden beperkt.

Financiering kan worden verstrekt aan:

- Netwerkcoöperaties of andere rechtsvormen die een netwerk in eigen beheer aanleggen
- Financieringscoöperaties, of andere rechtsvormen die namens de gebruikers een financiering voor aanleg van NGA Netwerken aan een marktpartij beschikbaar stellen
- Marktpartijen die voor eigen risico en rekening investeren in NGA Netwerken (voor toelichting zie par. 2.5.2)

2.5 Fonds positioneren onder BOM Holding

Voorgesteld wordt om de middelen van het Breedbandfonds te verlenen aan Breedbandfonds BV, te positioneren onder de BOM Holding. Een fonds voor de aanleg van een hoogwaardige breedbandinfrastructuur als belangrijke randvoorwaarde voor de verdere economische ontwikkeling van Brabant past goed in het huidige economische profiel van de BOM. Naast aanleg in het buitengebied richt het fonds zich met name op breedband op bedrijventerreinen. Hiermee is een directe aansluiting mogelijk met de activiteiten van de unit Bedrijfslocaties. Hierbij komt dat het BOM Innovatiefonds belast is met de financiering van

innovatieve breedbanddiensten. Daardoor kan synergie ontstaan tussen ‘net’(infrastructuur) en ‘nut’(toepassingen). Ook zal het fondsmanagement moet bewaken dat de middelen adequaat worden besteed en dat de terugbetalingen en exits goed verlopen. Hiervoor is specifieke financieel-administratieve expertise nodig. Deze expertise is bij de BOM aanwezig en maakt de BOM tot een geschikte organisatie om de Breedbandfonds Brabant BV onder de BOM te positioneren en het Breedbandfonds te laten beheren.

Bij de start van het fonds zal BOM Holding verantwoordelijk zijn voor de uitvoering en het fondsmanagement. Onder meer in het belang van kostenefficiëntie, deling van kennis en kunde en versterking van de positie ten opzichte van marktpartijen wordt tegelijkertijd met andere provincies (o.a Overijssel) nagedacht over de samenwerkingsmogelijkheden bij de uitvoering van de breedbandfondsen. De financiering van de projecten zal in alle gevallen via de afzonderlijke provinciale fondsen blijven verlopen.

2.6 Investeringscope

2.6.1 Technologieën

Het Breedbandfonds is technologie-neutraal maar wil investeren in een toekomstvaste en open infrastructuur. De te financieren projecten kunnen bestaan uit enkelvoudige of een mix van vaste en draadloze technologische oplossingen waarmee hoogwaardige aansluitingen kunnen worden gerealiseerd. Aansluitingen moeten een aantoonbare sprongsgewijze verbetering voor de eindgebruiker bewerkstelligen, in termen van gerealiseerde snelheid en bandbreedte, openheid, symmetrie en/of stabiliteit en betrouwbaarheid van de verbinding. Het Breedbandfonds investeert uitsluitend in de vaste NGA Netwerken: Glasvezel (FttH,FttB) of Coax (v.a. Docsis 3.0). Het is mogelijk dat draadloze alternatieven voor NGA Netwerken, bijvoorbeeld straalverbindingen als aanvulling voor zeer moeilijk bereikbare locaties onderdeel uitmaken van een gekozen technologische mix. Het Breedbandfonds investeert niet in satellietverbindingen en VDSLII omdat deze op de (middel-)lange termijn een onvoldoende verbetering opleveren voor afnemers en daardoor niet toekomstvast zijn. De uitrol van 4G/LTE zal naar verwachting zonder interventie van de overheid afgerond kunnen worden.

De toepassing van andere toekomstige (bewezen) NGA technologieën zijn niet op voorhand uitgesloten mits deze een toekomstvaste oplossing bieden (minimaal 15 jaar);

Om de openheid te waarborgen en de gefinancierde netwerken maximale toegankelijkheid te bieden voor maatschappelijke relevante diensten is Wholesale access op laag 1 een vereiste

(onder voorbehoud van resultaat staatssteunnotificatie) voor cofinanciering uit het Breedbandfonds. De toepassing van een of meerdere digitale marktplaatsen/dienstenplatforms op laag 1 kan de toegang van maatschappelijk relevante diensten vergroten maar wordt niet vanuit het Breedbandfonds gefinancierd. In het geval van coöperatieve aanpak kunnen de nadere specificaties van het netwerk zoals ten aanzien van de toegang van diensten, de aansluiting op een digitaal dienstenplatform en de interconnectiviteit op projectniveau worden vastgesteld.

2.6.2 Marktpartijen en doelgroepen

Met de middelen van het Breedbandfonds kan financiering worden verstrekt en/of garanties worden verleend aan marktpartijen die een NGA Netwerk in wit gebied realiseren. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen buitengebied en bedrijventerreinen behorende tot Wit Gebied dan wel gebieden waar ten dele sprake is Grijs Gebied en ten dele sprake is van Wit Gebied, maar vanwege doelmatigheidsoverwegingen (om aansluitingen in wit gebied mogelijk te maken) worden gecombineerd tot één projectgebied. Veelal komt in projecten een combinatie van aansluitingen voor.

In de financiële bijdrage die per aansluiting verleend wordt, dient onderscheid te worden gemaakt tussen investeringen die gedekt worden door:

- Een eenmalige aansluitbijdrage van de afnemer
- Verhuur (bijdrage per aansluiting van de actieve operator² indien diensten worden afgenomen)
- Extra vastrechtbijdrage (tijdelijke bijdrage van de afnemer)

Naar verwachting zal de verhuurbijdrage voldoende zijn om het deel van de aansluitingskosten dat marktpartijen bereid zijn te financieren (€ 1000,- per aansluiting in het buitengebied, zie hoofdstuk 3.3.) te vergoeden. De extra vastrechtbijdrage dient derhalve ter vergoeding (aflossing) van de aanvullende benodigde financiering.

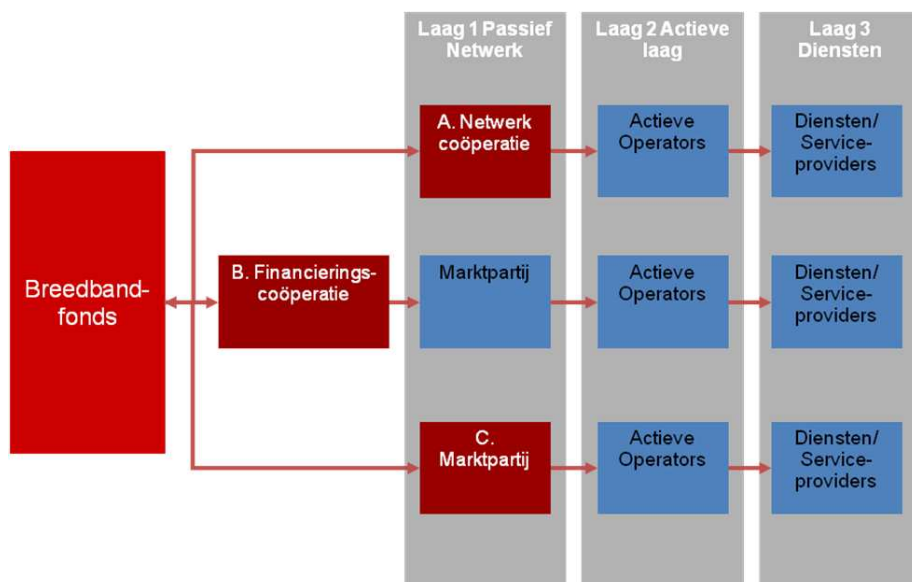
Uit de marktverkenning is gebleken dat de bestaande grote netwerkbedrijven niet in staat zijn aanvullende middelen in te zetten voor volledige financiering van NGA Netwerken voor aansluitingen in wit gebied. Netwerkbedrijven verhuren hun netwerk aan actieve operators (partijen die de actieve apparatuur aanbrengen op laag 2) waarmee diensten geleverd kunnen

² partijen die de actieve apparatuur aanbrengen ('laag 2') waarmee diensten over het netwerk geleverd kunnen worden.

worden en hebben veelal geen relaties met eindklanten. Netwerkbedrijven hebben dan ook niet het apparaat om tijdelijke extra vastrechtkosten voor de aanleg van het netwerk te innen. Ook willen zij een dergelijk apparaat niet in richten. De service providers willen geen tijdelijke extra vastrechtkosten innen omdat bij switchen van klanten ook de vastrechtcomponent overgedragen moet worden aan de nieuwe providers. Hun systemen zijn hier niet toe uitgerust. Voorts is uit de marktverkenning gebleken dat enkele kleinere marktpartijen in sommige gevallen wel bereid, maar zelfstandig niet in staat zijn aanvullende financiering aan te trekken ter financiering van NGA Netwerken voor bedrijfsaansluitingen. Dit is met name het geval bij marktpartijen die actief zijn op zowel de passieve als de actieve laag van een netwerk.

Om dit probleem te ondervangen is het de breed gedragen verwachting dat voor de realisatie van NGA netwerken coöperatieve vormen zullen ontstaan die namens de afnemers zorg dragen voor de (gedeeltelijke) financiering van NGA Netwerken en inning van bijbehorende extra vastrechtkosten.

Voor de omschrijving van de ontvanger van middelen (de 'doelonderneming') van het Breedbandfonds wordt onderscheid gemaakt in financiering van netwerkcoöperaties, financieringscoöperaties en marktpartijen (netwerkbedrijven). Vooralsnog is in de marktverkenning gebleken dat netwerkcoöperaties en financieringscoöperaties opgezet kunnen worden voor zowel het buitengebied als voor bedrijventerreinen. Het marktpartijmodel kan in beide situaties voorkomen maar concrete initiatieven komen op dit moment vooral voor op bedrijventerreinen. Onderstaande figuur illustreert de inzet van de mogelijke modellen. Het verschil tussen een netwerkcoöperatie en een financieringscoöperatie ligt in de eigendomssituatie van het NGA Netwerk. In geval van de netwerkcoöperatie ligt het

eigendom van het netwerk bij de coöperatie. In geval van de financieringscoöperatie ligt het eigendom van het netwerk bij een marktpartij. De eigenaar van het netwerk is verantwoordelijk voor de financiering van het “rendabele” deel van de aansluiting via verhuur van het passieve netwerk aan actieve operators. In de coöperatieve modellen kunnen de gebruikers invloed uitoefenen op de kwaliteit en functionaliteit van het netwerk, bijvoorbeeld ten aanzien van de aangeboden diensten. Het is denkbaar dat er combinaties van initiatiefnemers ontstaan die een aanvraag voor cofinanciering van een gezamenlijk aan te leggen netwerk indienen. Met name de kabelbedrijven hebben de voorkeur voor een aanpak waarbij meerdere partijen de graafkosten delen en in dezelfde geul ieder een eigen een netwerk aanleggen (‘open geul model’). Vanuit het oogpunt van de beoogde concurrentie van aanbieders is dit een model dat door het Fonds wordt ondersteund, maar gelet op het beperkte draagvlak bij andere marktpartijen niet via de investeringsvoorwaarden wordt afgedwongen.

De verschillende vormen van eigendomssituatie leiden tot een andere financieringswijze. In hoofdstuk 5 wordt dit toegelicht.

2.7 Inhoudelijke parameters projectselectie

De ingediende projecten moeten ondersteunend zijn voor de doelen, subdoelen en beoogde indirecte beleidseffecten van het Breedbandfonds. Dit impliceert dat ingediende projectvoorstellen onder meer aan de volgende criteria moeten voldoen:

- Projecten streven naar het maximaliseren van de NGA-dekking in het witte aansluitgebied, onder meer door zorg te dragen voor een billijk aansluittarief voor eindgebruikers;
- In het geval meerdere potentiële aanbieders van nieuwe uitrol wordt gekozen op basis van de volgende prioriteitsvolgorde: 1. Aantal Homes Passed in het Witte gebied en 2. Economisch meest voordelige aanbidding voor het fonds.
- Projecten zijn zodanig ingericht dat een open toegang voor dienstenaanbieders tegen billijke, non-discriminatoire condities wordt gewaarborgd, zodat opschaling van maatschappelijke diensten wordt gefaciliteerd;
- Projecten hebben een minimale omvang van € 50.000,- (financieringsdeel Breedbandfonds) ter voorkoming van versnippering en om de uitvoeringskosten beheersbaar te houden);

-
- Projecten kunnen betrekking hebben op verschillende investeringsmodellen, te weten de netwerkcoöperatie, de financieringscoöperatie, of het marktmodel.

In het Investeringsreglement behorende bij de Aandeelhoudersinstructie zijn de voorwaarden voor financiering vanuit het Breedbandfonds uitgewerkt en formeel vastgelegd. Het bestuur van de Breedbandfonds Brabant BV en Investeringscommissie toetsen de projectaanvragen aan de in het Investeringsreglement opgenomen criteria en het bestuur verstrekt op basis hiervan al dan niet een financiering of garantie.

2.8 Beoogde portefeuille strategie

De portefeuille van het Breedbandfonds bestaat uit leningen en (kortlopende) garanties voor realisatie van de aanleg van NGA Netwerken. Met betrekking tot de eventuele zekerheden dient per marktpartij een afspraak gemaakt te worden. Het is overigens de verwachting dat de portefeuille voornamelijk zal bestaan uit leningen. Garanties leggen namelijk op gelijke wijze beslag op het vermogen van het fonds als leningen. Garantstellingen moeten altijd 100% zijn afgedekt met fondsvermogen. In uitzonderlijke gevallen kan het noodzakelijk zijn dat een deelneming moet worden genomen om de fondsdoelen te kunnen realiseren. In dat geval wordt gehandeld conform de daarvoor opgenomen procedure in het Investeringsreglement.

Projecten kunnen betrekking hebben op particuliere huishoudens, bedrijven (inclusief boerderijen, en instellingen in het buitengebied en op bedrijventerreinen; voor zover in deze gebieden op het moment van de financieringsaanvraag geen ander NGA Netwerk beschikbaar is, of aantoonbaar zal worden aangelegd (witte gebieden). De exacte ligging van de witte gebieden dienen vooraf objectief te zijn bepaald, voordat projecten aanspraak kunnen maken op financiering of andere vormen van financiële ondersteuning.

Uit enkele praktijkgevallen in de provincie blijkt dat gelijktijdige aanleg van NGA Netwerken in de kernen en de buitengebieden tot zeer gunstige voorwaarden voor de eindgebruikers kan leiden. Door verevening van tarieven en het toepassen van rendementen uit de exploitatie van breedband in de kernen voor aanleg in witte gebieden, ontstaat een haalbare businesscase. Het Breedbandfonds kan hierop inspelen bij de acquisitie van projecten maar mag uitsluitend binnen de voorwaarden van de Staatssteunrichtsnoeren financieren. De financiering van grijze gebieden (marktconform) kan een versnelling van de realisatie van netwerken in witte gebieden tot stand brengen. Door het renderende karakter van deze leningen bestaat de mogelijkheid dit instrument binnen de financiële voorwaarden en de doelstellingen van het fonds in te zetten. Daarom kan, uitsluitend marktconform, worden geïnvesteerd in Grijs

gebied indien dit nodig is om voor de witte gebieden een sluitende businesscase te realiseren en deze gebieden daarmee uit doelmatigheidsredenen worden gecombineerd. Daarbij dient steeds het doel van de aanleg van NGA netwerken in witte gebieden en bedrijventerreinen voorop te staan.

3 Proces ontwikkeling Investeringsportfolio

In dit hoofdstuk is aangegeven op welke wijze de leads en projectinitiatieven leiden tot een financiering uit het Breedbandfonds. De middelen van Breedbandfonds worden gehouden door de provincie en kunnen worden vrijgegeven middels een cash-call vanuit bestuur van het Breedbandfonds Brabant BV. Het Breedbandfonds treedt op als een katalysator tussen initiatiefnemers en financiers door de inbreng van kapitaal, kennis en netwerk. Het Breedbandfonds Brabant BV investeert bij voorkeur de middelen van het Breedbandfonds samen met andere fondsen en/of financiële instellingen. Dit zorgt voor een grotere multiplier en draagt bij aan risicospreiding en deling van kennis en ervaring.

3.1 Acquisitie en intake

De ontwikkeling van de NGA Netwerken in buitengebieden en op bedrijventerreinen komt op dit moment niet van de grond. Het enkele feit dat door de provincie financiële middelen beschikbaar worden gesteld zal een aanjagend effect hebben maar op zich niet voldoende zijn om de in hoofdstuk 1 aangegeven doelstellingen te realiseren. Daarom wordt gekozen voor een actief fondsmanagement. De (early stage) acquisitie van projecten en financieringsaanvragen is de eerste verantwoordelijkheid van de fondsmanager. Hij wordt daarbij ondersteund door de informatievoorziening en voorlichting (bij voorkeur landelijk georganiseerd). Wij spelen in op de locale zelforganisatie door initiatieven van burgers en bedrijven. Indien een Koepelorganisatie ontstaat voor ondersteuning van lokale initiatieven kunnen ook vanuit die instantie lokale initiatieven worden begeleid tot financieringsaanvragen. De provincie zal vanuit haar verantwoordelijkheden binnen de Digitale agenda van Brabant bevorderen dat een goede informatievoorziening wordt georganiseerd en dat daar waar mogelijk in samenhang met andere beleidsvelden de ontwikkeling van initiatieven zal worden gestimuleerd.

3.2 Beoordeling financieringsaanvragen en Business Cases

De marktpartijen dienen een sluitende financieringsaanvraag met business case aan te leveren voor de duur van het project. Er dienen tenminste een verwacht scenario en een “worst case”scenario uitgewerkt te zijn. Op basis van deze informatie en de investeringscriteria beoordeelt het fondsmanagement voorstellen voor het verstrekken van financiering met middelen van het Breedbandfonds. De projecten dienen te voldoen aan de vastgestelde

investeringsvoorwaarden in het Investeringsreglement als voorwaarde voor het verkrijgen van financiering. Investerings dienen eerst intern binnen het fondsmanagement goedgekeurd te worden voordat een indicatieve termsheet naar de aanbieder van het project kan worden uitgebracht. Vervolgens dient, na afstemming/onderhandeling met de aanbieder, voor het verkrijgen van een bindende termsheet, een uitgewerkt voorstel ter besluitvorming aan het bestuur van Breedbandfonds Brabant BV te worden voorgelegd.

Hierin worden minimaal de volgende analyses/stukken vastgelegd:

- Onderbouwing dat aan de doelstellingen en criteria van het Breedbandfonds wordt voldaan; (inclusief de aantoonbare onderbouwing dat het Netwerk overeenkomstig de definitie en interpretatie van de staatssteunkaders, zoals classificatie wit/grijs gebied wordt aangelegd)
- Termsheet zoals indicatief verstuurd aan de aanbieder
- Risico classificatie project
- Rendementsverwachting, met een worst case scenario
- Cashflow-, balans- en V&W prognoses voor de duur van het project
- Documentatie van de entiteit(en) waarin wordt geparticipeerd zoals ten minste: kopieën van de jaarrekening, uittreksel handelsregister en identificatie bestuurders
- Juridische status en structuur van het project
- Fiscaliteit
- Beschrijving van de lokale wet- en regelgeving
- Financieringsstructuur en convenanten
- Administratieve organisatie
- Betrokken partijen en leveranciers
- Kenmerken van het te realiseren netwerk
- Werkwijze bij vraagbundeling en communicatie

Afhankelijk van de omvang en complexiteit van het project kan de fondsmanager gedurende het due diligence proces ondersteund worden door externe adviseurs ten aanzien van de juridische, fiscale, financiële en/of technische aangelegenheden.

Het bestuur van het Breedbandfonds zal ter beoordeling van financieringsaanvragen advies aan de investeringscommissie vragen.

3.3 Advies Investeringscommissie

Als het fonds, op grond van de finale documentatie, voornemens is financiering te verschaffen legt het bestuur van de Breedbandfonds Brabant BV het voornemen voor advies voor aan de investeringscommissie. De investeringscommissie toetst de investering aan de gestelde criteria en de verwachte bijdrage aan de fondsdoelstellingen. Hierbij worden de bestaande investeringen meegewogen (spreiding).

Het voorstel aan de investeringscommissie bevat tenminste:

- bedrag van de beoogde financiering;
- voorwaarden van de financiering;
- onderbouwing op welke wijze aan de voorwaarden van het investeringsreglement kan worden voldaan; en
- een strategie voor de verkoop of inkoop van het Aandelenkapitaal dan wel de aflossing van de Lening of Garantie.

Indien de investeringscommissie positief aan het bestuur adviseert, kan het bestuur van de Breedbandfonds Brabant BV de beslissing nemen tot het verstrekken van financiering. Indien de investeringscommissie negatief adviseert aan het bestuur, kan het bestuur van de Breedbandfonds Brabant BV beslissen om geen financiering te verstrekken dan wel een gemotiveerd voorstel om toch financiering te verstrekken ter goedkeuring voor te leggen aan de Raad van Commissarissen van de BOM Holding.

Het investeringsreglement vormt de juridische basis voor het verlenen van financieringen door het Breedbandfonds Brabant BV met middelen uit het Breedbandfonds. Er zal een goedkeuringslijst van bijzondere besluiten (grotere investeringen, of investeringen die afwijken van de algemeen bepaalde voorwaarden) die aan de algemene vergadering moet worden voorgelegd, worden opgesteld.

De Algemene Vergadering kan bij besluit aan de investeringscommissie nadere voorwaarden opleggen onder welke voorwaarden haar advisering moet plaats vinden. Het uitgangspunt is dat er zo breed mogelijk financiering wordt verschaft.

3.4 Exit strategie

De financiering van het fonds bestaat met name uit leningen en eventueel kortlopende garanties . Door middel van de aflossing van de leningen stromen de middelen terug in het fonds. Bij eventuele verkoop van een netwerk blijven de aflossingsverplichtingen bestaan. De ontvangende partij kan besluiten tot vervroegde aflossing waarna de middelen opnieuw voor de fondsdoelen kunnen worden ingezet.

4 Governance

4.1 Overwegingen bij uitwerking van de structuur van het Breedbandfonds

De structuur van het Breedbandfonds moet zodanig worden ingericht dat er een transparante en goed beheersbare vorm ontstaat. De structuur moet voldoende waarborgen bieden dat de maatschappelijke doelstellingen van het Breedbandfonds behaald kunnen worden. Het is van belang om de uitvoeringsorganisatie van het Breedbandfonds zodanig in te richten dat de uitvoerder voldoende mogelijkheden heeft om de aan hem opgedragen doelstellingen te behalen waarbij ook de Provincie voldoende voeding houdt (door middel van rapportage en controle mechanismen) zodat de publieke doelen gewaarborgd zijn.

Met inachtneming van het vorenstaande is als uitgangspunt genomen dat het Breedbandfonds zal worden ondergebracht bij een besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (B.V.) met als adviesorgaan een Investeringscommissie.

4.2 Functionaliteiten Rollen en verantwoordelijkheden

Het Primaire proces wordt uitgevoerd, gemanaged, gestuurd en getoetst m.b.v. de volgende rollen en verantwoordelijkheden:

1. **Financier – Provincie Noord-Brabant:** De Provincie Noord-Brabant is aandeelhouder van BOM Holding en verantwoordelijk voor het vaststellen van doelen, uitgangspunten en randvoorwaarden, en sturing van het Breedbandfonds;
2. **Toezicht – Raad van Commissarissen:** De RvC houdt namens de aandeelhouder toezicht op besluitvorming, management en strategie van het Breedbandfonds;
3. **Advies – InvesteringsCommissie:** De InvesteringsCommissie adviseert het bestuur van de Breedbandfonds Brabant BV over investeringen en exits. Het advies is niet bindend. De InvesteringsCommissie bestaat volledig uit externe specialisten en adviseert over alle investeringen (fondsen en bedrijven) die het Breedbandfonds in eigen beheer doet;
4. **Beheer – Fondsmanagement:** Het dagelijks, portfolio-, financieel en risico management van het Breedbandfonds wordt gevoerd door de BOM die als fondsmanager besluiten over investeringen voorbereidt.

-
5. **Besluit – bestuur Breedbandfonds Brabant BV:** de beslissingen over (des)investeringen worden genomen door het bestuur van Breedbandfonds Brabant BV.
 6. **Support – faciliterende functies BOM:** De BOM ondersteunt het fondsmanagement op het gebied van marketing, communicatie, controlling, juridische zaken, ICT, secretariële zaken, administratie, facilitaire zaken en rapportage & verantwoording;
 7. **Advies – externe specialisten:** Het fondsmanagement mobiliseert waar en wanneer nodig kennis, expertise en coaching voor advies aan zichzelf, subfondsen en bedrijven.

Een aantal afspraken en kaders tussen de functionaliteiten worden geformaliseerd:

- Een **aandeelhoudersinstructie** formaliseert de kaders en doelstellingen die de Provincie Noord-Brabant oplegt aan de BOM, en de interactie tussen de aandeelhouder en andere functionaliteiten;
- Een **reglement voor de InvesteringsCommissie** formaliseert de profielen van de leden en de processen binnen de IC.
- De **statuten** van juridische entiteiten formaliseren regels en bepalingen binnen de entiteit en tussen de verschillende stakeholders van de entiteit.
- In het **investeringsreglement** zijn de voorwaarden opgenomen voor de financiering van projecten uit het Breedbandfonds

En aanvullend op het bovenstaande:

- **Managementovereenkomst** aan te gaan door Breedbandfonds Brabant BV met een derde indien een derde het fondsmanagement ten behoeve van Breedbandfonds zal verrichten, waartoe het nemen van beslissingen tot het verstrekken van financiering met middelen van het Breedbandfonds in ieder geval niet zal behoren.

De Aandeelhoudersinstructie en het Investeringsreglement zijn onderdeel van de besluitvorming van de Provinciale Staten van Noord-Brabant over het Breedbandfonds.

4.3 Organisatie

Voor de organisatie gericht op het beheer en de uitvoering van het Breedbandfonds worden de volgende keuzes gemaakt:

Breedbandfonds Brabant BV wordt als afzonderlijke dochtermaatschappij geplaatst onder BOM Holding. Die vennootschap verstrekt de middelen van het Breedbandfonds aan derden

en beheert het leningen- en participatieboek. Het Breedbandfonds wordt hiermee op afstand van de provincie gezet, maar niet buiten controle van de provincie. BOM Holding is enig aandeelhouder van Breedbandfonds Brabant BV, met eventueel het verlenen van administratieve werkzaamheden voor het Fonds. De provincie heeft invloed via haar aandeelhouderschap in BOM Holding en de opdracht aan BOM Holding en via het investeringsreglement.

De organisatieonderdelen van de Breedbandfonds Brabant BV bestaan uit een:

- Bestuur van de Breedbandfonds Brabant BV
- Investeringscommissie
- Raad van Commissarissen (van BOM Holding)
- Algemene vergadering (van aandeelhouders) van de Breedbandfonds Brabant BV
- Fondsmanagement

Er is in dit model sprake van een scheiding van de taken (i) voorstellen door het fondsmanagement voor het verstrekken van financiering (ii) adviseren door de investeringscommissie over dat voorstel en (iii) besluiten door het Bestuur van het Breedbandfonds Brabant BV tot het al dan niet verstrekken van financiering.

4.3.1 Investeringscommissie

De Investeringscommissie bestaat uit een aantal (minimaal 3) personen die actief zijn in de markt waar het Breedbandfonds voor opgericht is en die in staat zijn de beoogde financiering met de middelen van het Breedbandfonds op haar financiële en maatschappelijke merites te beoordelen. De benoeming zal plaats vinden door de algemene vergadering van aandeelhouders van Breedbandfonds Brabant BV, na overleg met het fondsmanagement.

De leden van de IC worden voorgedragen door de RvC van de BOM Holding en benoemd door de aandeelhouder van de BOM Holding (provincie). Zij beschikken samen over de vereiste:

- Vaktechnische/wetenschappelijke kennis van de Telecom sector;
- Financiële expertise;
- Relevante kennis/ervaring op financieel administratief/accounting/fiscaal terrein;
- Ervaring met ondernemerschap;

- Ervaring met marktprocessen, internationalisering en marketing en sales;
- Juridische expertise.

Alle IC leden zijn onafhankelijk, bekend met bedrijfsleven, ervaren in samenwerking met de overheid, integer, communicatief, representatief en vertrouwd met publiek ondernemerschap. IC leden zijn geen lid van de RvC en niet werkzaam bij de provincie of het ministerie van Economische Zaken.

4.3.2 Raad van commissarissen

De RvC zal bestaan uit onafhankelijke leden, zonder belangenverstrengeling met de activiteiten van de BOM. De RvC is een gecombineerde raad voor de andere fondsen uit de Agenda van Brabant die onder de BOM vallen.

4.3.3 Aandeelhouder in Algemene vergadering (van aandeelhouders).

De Provincie Noord-Brabant stelt als aandeelhouder van BOM Holding de kaders vast voor het Breedbandfonds. Daarnaast wordt er voor de Breedbandfonds Brabant BV een Algemene Vergadering ingericht. Een aantal belangrijke besluiten zoals de aanstelling van de directie, de vaststelling van Jaarrekening en Investeringsreglement worden echter genomen door de Algemene Vergadering van de BOM Holding. Het management van Breedbandfonds Brabant BV rapporteert en legt via de BOM Holding verantwoording af aan de aandeelhouder (provincie) gedurende de looptijd van het fonds, op basis waarvan bijsturing plaatsvindt:

- ***Halfjaarlijkse rapportage en verantwoording*** over voortgang, inclusief:
 - *Investeringen:* investeringspijplijn, gedane investeringen, portfolio van leningen, garanties en gerealiseerde exits;
 - *Ambities en doelen:* status en voortgang;
 - *Resultaten:* behaalde resultaten volgens parameters als genoemd in paragraaf 2.1 en 2.2;
 - *Financiële indicatoren:* bv. liquiditeit, geïnvesteerd vermogen, benodigd kapitaal, kosten, personele capaciteit, inhuur externe expertise.
- ***Jaarlijkse aandeelhoudersvergadering*** waarin de jaarrekening over het afgelopen jaar en het investeringsplan voor het komend jaar ter goedkeuring worden voorgelegd;

- ***Vierjaarlijks meerjarenplan en externe evaluatie***, op basis waarvan de aandeelhouder van BOM Holding beslist over de langetermijnstrategie en doelen van het Breedbandfonds;
- ***Ingrijpende bedrijfsbesluiten*** en investeringen die afwijken van het Investeringsreglement die de RvC moet goedkeuren. Het voornemen om in afwijking van het Investeringsreglement door het storten van aandelenkapitaal te participeren in doelondernemingen, dan wel het verstrekken van een lening van meer dan € 5 mln. wordt voorafgaand ter goedkeuring voorgelegd aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van de BOM Holding.

Het Breedbandfonds rapporteert in ieder geval over de volgende grootheden:

Lijst van gerapporteerde grootheden van het Breedbandfonds
<i>Projecten in portefeuille:</i> – Beschikbare middelen in het fonds (totaal nominaal beschikbaar minus geïnvesteerd vermogen). – Percentage van de gerealiseerde maatschappelijk opgave (Homes passed in de buitengebieden resp. bedrijventerreinen) in relatie tot het procentuele gebruik van het fondsvermogen. – Percentage van de gerealiseerde maatschappelijke opgave (Homes passed in de buitengebieden resp. bedrijventerreinen) in relatie tot de fondsbeheerskosten. – Aantal en omvang van de investeringen van het fonds inzichtelijk gemaakt naar de maatschappelijke opgave in buitengebieden en op bedrijventerreinen, naar businessmodel (netwerkcoöperatie, financieringscoöperatie en marktpartijmodel) en naar financieel instrument (leningen en garanties). – Resterende looptijd van de uitzettingen (vervalkalender van de leningen en garanties). – Aantal lopende projecten en omvang gerealiseerde en geplande exits (<1 jaar en > 1 jaar). – Liquiditeitsprognose (korte termijn tot 1 jaar en lange termijn vanaf 1 tot en met 5 jaar). Gerealiseerd en verwacht financieel rendement. – Kwantificering van het kredietrisico van de tegenpartijen. – Aantal en hoogte achterstanden. – Hoogte van de voorzieningen ten behoeve van oninbare vorderingen. – Aantal en hoogte afschrijvingen van oninbare vorderingen. – Beheerkosten van het fonds; management fee en overige fondskosten (waaronder ook de kosten van extern beheerde fondsen) – Gemiddelde kosten per gerealiseerde investering per financieel instrument. – Spreiding van de gerealiseerde aansluitingen (HP) over de witte gebieden en bedrijventerreinen. <i>Projecten in voorbereiding</i> – Aantal ingediende projecten en verwachte omvang van de investering waarbij het fonds betrokken is. Deze verdeeld naar buitengebieden en bedrijventerreinen – Aantal afgewezen projecten.

4.3.4 Fondsmanagement

Door de Breedbandfonds Brabant BV wordt het fondsmanagement aangesteld. Bij voorkeur wordt tussen de fondsmanagers van de diverse provinciale breedbandfondsen samenwerkingsafspraken gemaakt. Hiermee kan een efficiënte uitvoering worden bereikt en kan maximale deskundigheidsopbouw plaatsvinden. Indien tot een gezamenlijk fondsmanagement wordt gekomen kan het Fondsmanagement verschillende opdrachten krijgen van de onderscheiden fondsen op basis van investeringsreglementen die per provincie worden vastgesteld. Indien het fondsmanagement naar het oordeel van het bestuur van het Breedbandfonds Brabant BV niet voldoet kan het contract worden verbroken en alsnog een fondsmanagement exclusief voor het Breedbandfonds Brabant worden aangesteld. Een alternatief voor het gezamenlijke fondsmanagement is de oprichting van een gezamenlijk uitvoeringsbureau. In dat geval kunnen de afzonderlijke fondsmanagers gebruik maken van deze ondersteunende organisatie.

4.3.5 Informatie- en ondersteuningsfunctie

De provincie wil een bijdrage leveren in de voorlichting, kennisontwikkeling en ondersteuning van ondermeer gemeenten, lokale initiatiefnemers zoals coöperaties, maatschappelijke organisaties en marktpartijen. Daarbij wordt uitgegaan van het faciliteren van zelforganisatie. De provincie kan in aanvulling op burgerinitiatieven een actieve rol spelen bij de oprichting van een koepel ten behoeve van lokale coöperatieve initiatieven. Deze koepel ondersteunt en adviseert coöperaties op het gebied van administratieve taken (o.a. betalingen), juridische taken (o.a. aanbestedingen, contracting van aannemers) en financiële taken (o.a. creditmanagement). De koepelorganisatie kan ook een rol spelen bij de opschaling van NGA projecten en initiatieven in gebieden koppelen. Ook is denkbaar dat deze organisatie zich bezighoudt met contracting van laag 2 operators (namens coöperaties) dan wel deze rol zelf als open digitale marktplaats ('maatschappelijke operator') vormgeeft.

In overleg met de verschillende provincies, het ministerie van Economische Zaken en Stedenlink wordt nagegaan of samengewerkt kan worden bij de algemene kennisontwikkeling en informatievoorziening over breedbandinfrastructuur en breedbandtoepassingen en diensten bijvoorbeeld in de vorm van een landelijke website.

4.4 Toets op juridische aspecten

Bij de opzet van dit businessplan is een toetsing gedaan op Europese en nationale juridische kaders. Daarbij is gekeken naar onder meer:

- de Wet op financieel toezicht.
- Europese staatssteunkaders.
- De wet Fido en de Ruddo.
- Aanbestedingsrecht
- Fiscaliteit, waarbij bij het opzetten van de fondsen rekening moet worden gehouden met de meest efficiënte structuur ten aanzien van de fiscale wetgeving.

Geconcludeerd wordt dat deze juridische kaders geen belemmering vormen voor het operationaliseren van het Breedbandfonds, met uitzondering van de nog te verkrijgen Europese goedkeuring vanwege het normatieve kader van staatssteun.

De gezamenlijke provincies bereiden op dit moment een staatssteunnotificatie voor waarin de provinciale plannen (besluiten Provinciale Staten) voor het financieren van en participeren in breedbandinitiatieven van derden aan de Europese staatssteun regels worden getoetst. In de voorconsultatie zal ook de Autoriteit Consument en Markt (voorheen OPTA) worden geconsulteerd. De uitkomsten daarvan kunnen van invloed zijn op de inhoud van het investeringsreglement. Vanuit het fonds kunnen tot die tijd wel projecten worden gefinancierd binnen de-minimis regeling (waarbij het marktvoordeel dat aan een partij wordt vertrekt in drie jaar tijd niet meer dan € 200.000 mag bedragen en geen sprake is van ongeoorloofde staatssteun).

4.5 Toepassing Wet Bibob bij het Breedbandfonds

Toepassing van de Wet Bibob is onder andere mogelijk bij subsidies. De Wet Bibob geeft de mogelijkheid om subsidie te weigeren of terug te vorderen als er sprake is van een ernstig gevaar zoals hierboven genoemd. Breedbandfonds Brabant BV zal de toets naar het voldoen aan de Wet Bibob zelf uitvoeren, zo nodig en indien daarom gevraagd door Breedbandfonds Brabant BV met ondersteuning van ter zake deskundige medewerkers van de Provincie die alsdan zo nodig bij Breedbandfonds Brabant BV worden gedetacheerd.

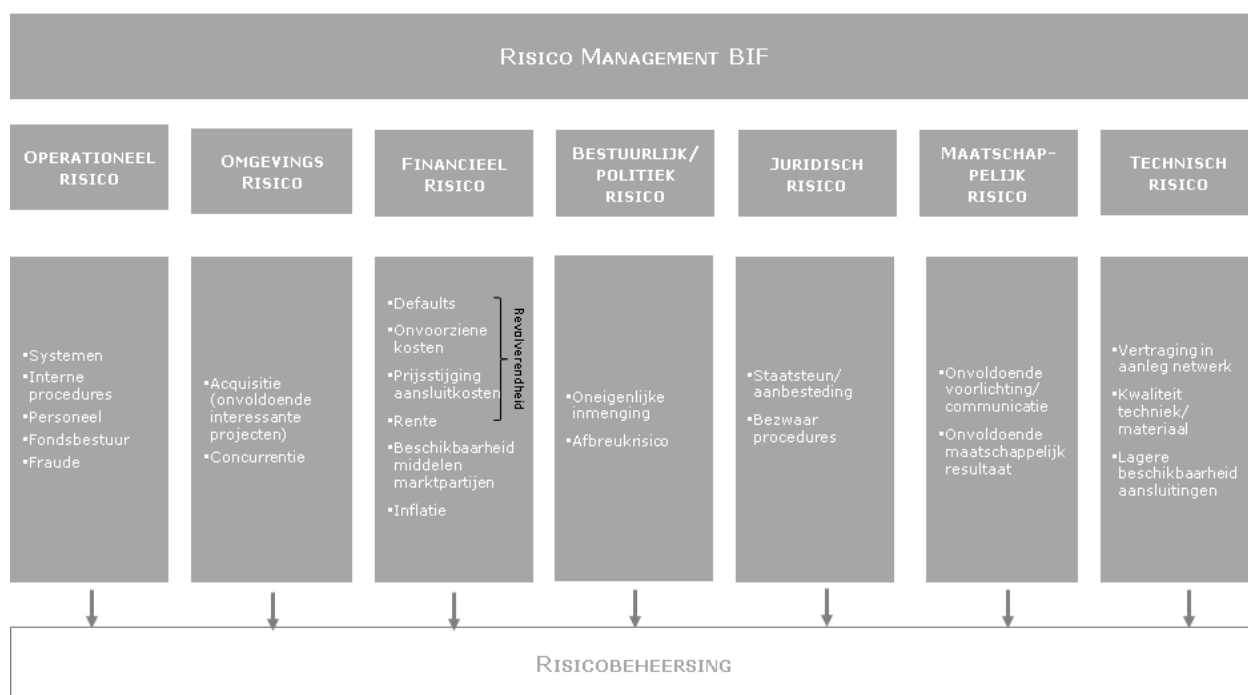
4.6 Fiscaliteit

Met betrekking tot de fiscaliteit geldt dat BOM Holding op dit moment een volledige vrijstelling voor de vennootschapsbelasting geniet. Indien die vrijstelling ook zal worden verkregen voor Breedbandfonds Brabant BV en die vrijstelling gedurende de looptijd van het Breedbandfonds kan worden behouden, zal Breedbandfonds Brabant BV niet onderworpen zijn aan vennootschapsbelasting voor eventuele winst die Breedbandfonds Brabant BV realiseert met het verstrekken van leningen en garanties aan Doelondernemingen. Vanwege het nominaal revolverend karakter van het Breedbandfonds is overigens niet de verwachting dat Breedbandfonds winst zal realiseren.

Voor de leningen en garanties die Breedbandfonds Brabant BV met het Fondsvermogen van het Breedbandfonds aan Doelondernemingen verstrekt zal geen BTW verschuldigd zijn. Naar opgave van de BOM is geen BTW verschuldigd bij het betalen van een vergoeding door de Breedbandfonds Brabant BV aan de BOM vanwege het uitvoeren van de opdracht tot het uitvoeren van het fondsmanagement. De geldstroom loopt hierbij van de Provincie, via de Breedbandfonds Brabant BV naar de BOM.

4.7 Risicomanagement

Onderstaande figuur geeft de risico's weer waar het Breedbandfonds mee geconfronteerd wordt.

Figuur: risico's Breedbandfonds

Ten einde de beheersing van de risico's te prioriteren zijn deze beoordeeld op de kans dat een risico zich voordoet en de impact die een risico heeft op een succesvol fondsbeheer. Vervolgens is het potentieel voor de provincie om het risico te mitigeren vastgesteld. Onderstaande tabel geeft de belangrijkste risico's weer waar het Breedbandfonds mee geconfronteerd wordt en welke mitigerende maatregelen genomen kunnen worden. Een nadere toelichting op de risicoanalyse en in het bijzonder de financiële risico's is opgenomen in bijlage 4.

Operationeel risico	Een risico dat ontstaat door een kwalitatief onvoldoende uitvoering van de processen en systemen. Met name de kwaliteit van het fondsmanagement is belangrijk voor het realiseren van de fondsdoelstellingen. <u>Mitigerende maatregelen:</u> - De deskundigheid van het bij de fondsuitvoering betrokken personeel bevorderen door de samenwerking met breedbandfondsen van andere provincies nader uit te werken en vorm te geven - Vastleggen van systeemvereisten en interne procedures in de Management Overeenkomst met de fondsmanagement-organisatie indien deze door derden wordt uitgevoerd. - Aan de hand van CV's , referenties, verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) en aanvullende opleidingen kan de bekwaamheid van het personeel gewaarborgd worden. - Bijhouden en periodiek evalueren van een incidenten database
Omgevingsrisico	De risico's voortkomend uit externe ontwikkelingen worden gedefinieerd als de omgevingsrisico's. Vanwege het externe karakter zijn omgevingsrisico's beperkt beheersbaar. De belangrijkste risico's bestaan uit: - de technologische ontwikkeling maakt investeringen in vaste NGA netwerken overbodig; bijvoorbeeld de voortschrijdende ontwikkeling van mobiele technologie (4G e.v.). - De projectacquisitie leidt tot onvoldoende passende financieringsaanvragen gedaan en de realisatie van de maatschappelijke doelstelling (de aanleg van NGA netwerken) stagneert. Dit kan ontstaan indien onvoldoende cofinanciering wordt gevonden, er geen lokale initiatieven ontstaan door onvoldoende draagvlak, gevestigde marktpartijen niet in witte gebieden investeren of afnemers niet bereid zijn een extra bijdrage te betalen. <u>Mitigerende maatregelen:</u> - De technologische ontwikkelingen worden kritisch gevolgd. Indien de behoefte aan vaste netwerken afneemt zal dat leiden tot minder financieringsaanvragen waardoor onnodige investeringen worden voorkomen. - Het risico op onvoldoende financieringsaanvragen kan gemitigeerd worden door vooraf onderzoek uit te voeren op het marktpotentieel

	en de betalingsbereidheid van consumenten en een periodieke (minimaal vierjaarlijkse) actualisering van de marktverkenning en het Businessplan. Indien daar aanleiding toe is kan de verdere inzet van middelen worden beëindigd. - Het investeringsreglement voorziet in een aanpak in het geval van concurrerende aanbiedingen in een zelfde gebied.
Financieel risico	Financiële risico's kunnen worden gedefinieerd als de variabiliteit van opbrengsten en kosten. Dit kan leiden tot het niet revolverend zijn van de door de provincie beschikbaar gestelde middelen. <u>Mitigerende maatregelen:</u> - De revolverendheid wordt gewaarborgd door het monitoren en managen van de afschrijvingen (defaults) en de fondskosten in verhouding tot de gerealiseerde opgave. Indien onvoldoende projecten worden gefinancierd ontstaat een onderdekking op de (vaste) fondskosten uit de rente op de leningen. Indien de opgaven van 70% van de maatschappelijke opgave van het aantal Homes passed niet wordt gehaald is het fonds niet langer revolverend. Dit risico is maximaal de hoogte van de fondsvergoeding maar is beperkt mitigeerbaar. Na 4 jaar kan na evaluatie besloten worden tot het stopzetten van nieuwe investeringen. - Het risico dat rente en aflossingen niet voldaan kunnen worden, kan beperkt worden door het verstrekken van financiering aan geldnemers met een gemiddeld tot laag kredietrisicoprofiel. Binnen de fondsvergoeding is een defaultvergoeding van 0,5 % opgenomen. De overige risicoreservering wordt opgebouwd binnen de doelonderneming/netwerkcoöperatie. Ter afdekking van het default risico en het kosten risico kan besloten worden de rente op projecten te verhogen. Hogere rendementseisen beïnvloeden echter de haalbaarheid van projecten en brengt dus een risico met zich mee. - Het risico dat er onvoldoende investeringsbereidheid onder marktpartijen (netwerkbedrijven, banken e.a.) bestaat, kan gemitigeerd worden door vooraf onderzoek te doen en nauw contact te houden met financiële instellingen. Indien nodig dient het Investeringsreglement aangepast te worden op de ontwikkelingen in de financiële markten. - Het risico van inflatie op kosten en opbrengsten op de projecten van de verschillende project coöperaties kan worden gemitigeerd door in de businesscase rekening te houden met mogelijke prijsstijgingen.
Bestuurlijk risico	Onduidelijke verantwoordelijkheden en evaluatie- en bijsturingprocedures kunnen tot bestuurlijke risico's leiden. <u>Mitigerende maatregelen:</u> - In de Aandeelhoudersinstructie, het Investeringsreglement en het Businessplan is de governance structuur van het breedbandfonds en de voorwaarden waaronder het fonds financiering mag verstrekken, vastgelegd. Verder zijn afspraken vastgelegd over monitoring, rapportage en bijsturing.

Juridisch risico	Risico's voortvloeiend uit juridische en contractuele zaken worden gedefinieerd als juridische risico's. - Met name de Staatssteunaspecten zijn in dit kader relevant. De EU richtsnoeren voor investeringen in Breedband geven specifieke regels waaronder goedkeuring voor staatssteun kan worden verkregen. - De realisatie van de fondsdoelstellingen kan stagneren door bezwaar en beroepsprocedures. Financiering vindt plaats op basis van publieksrecht en is dus vatbaar voor bezwaar en beroep op de Algemene Wet bestuursrecht. <u>Mitigerende maatregelen:</u> - Een zorgvuldig landelijk traject om te komen tot een op de ambities passende staatssteunnotificatie kan dit risico verminderen. In samenwerking met andere provincies wordt de EU geconsulteerd over de instelling van het Breedbandfonds. Vervolgens wordt een prenotificatie procedure gevolgd. Tenslotte wordt de definitieve melding gedaan. Na goedkeuring van de Europese commissie kan zonder staatssteunrisico's, binnen de kaders van het investeringsreglement worden gefinancierd. - Instellen deskundige en breed gedragen investeringscommissie die in staat is de onderbouwing van geadviseerde besluiten te leveren. Daarnaast mogelijk inrichten bezwaar- en beroepcommissie. - Het investeringsreglement en de aandeelhoudersinstructie zijn getoetst aan de vigerende vennootschappelijke en fiscale wetgeving en aangepast aan de eisen van de Algemene Wet Bestuursrecht.
Maatschappelijk risico	Het niet voldoen aan maatschappelijke doelstellingen/ verwachtingen wordt gedefinieerd als het maatschappelijk risico. <u>Mitigerende maatregelen:</u> - Het instellen van (landelijk) breedbandloket kan zorgen voor een goede, objectieve informatievoorziening. Aanvullend wordt gecommuniceerd vanuit de provincie inzake de voortgang van de Digitale agenda. De communicatie is gericht op het verkrijgen resp. behouden van draagvlak bij alle betrokken partijen. - Periodieke evaluatie en bijsturing van de fondsresultaten (financieel/opgave) en indien nodig heroverweging van het beschikbaar stellen van fondsvermogen leidt steeds tot een weloverwogen aanpak van het Breedbandfonds en voldoende sturingsmacht vanuit het provinciaal bestuur.
Technisch risico	Risico's voortvloeiend uit onvolkomenheden in de techniek worden gedefinieerd als het technisch risico. - De technische risico's in geval van het Breedbandfonds worden met name beschouwd als projectrisico's van de betreffende coöperatie, maar beïnvloeden indirect ook het fonds. De functionaliteit van het gerealiseerde netwerk kan negatief worden beïnvloed waardoor de waarde voor de afnemers afneemt. Hierdoor bestaat het risico dat de pick-up daalt en het financieel rendement onder druk komt te staan. - Een beperkte openheid van de aan te leggen netwerken leiden ertoe

	dat maatschappelijke diensten onvoldoende toegang krijgen tot de netwerken. <u>Mitigerende maatregelen:</u> - In de beoordeling van de business case de eisen opnemen ten aanzien van openheid voor toegang door maatschappelijke dienstverleners, de kwaliteit van het aan te leggen netwerk en de partij die het netwerk gaat aanleggen. - Ten aanzien van openheid worden voor de financiering minimaal de criteria zoals opgenomen in de EU staatssteunrichtsnoeren gehanteerd. - De bijdrage die een maatschappelijke operator kan leveren aan de openheid wordt nader onderzocht.
--	---

Acquisitie en betalingsbereidheid

Er kan zich een situatie voordoen waarbij onvoldoende projectvoorstellen en financieringsaanvragen worden ingediend. Het risico op onvoldoende geschikte projecten wordt deels gemitigeerd door een marktverkenning uit te voeren op het marktpotentieel. Een belangrijke factor in het verkrijgen van haalbare cases is de betalingsbereidheid van consumenten en bedrijven. Hierover is maar beperkt informatie beschikbaar. Er zijn wat ervaringen in enkele pilots, o.a. in Overijssel en er is beknopt onderzoek gedaan door Jelcer met studenten van Hogeschool Windesheim. Daaruit mag worden afgeleid dat gebruikers in buitengebieden een bovengemiddelde betalingsbereidheid zullen hebben. Dat geldt ook voor bedrijven op bedrijventerreinen. Door de snelle ontwikkeling van toepassingen als cloudcomputing, camerabeveiliging, videotoeepassingen, en daar boven op het toenemend bewustzijn van de bedrijfseconomische kansen van ICT innovatie, nemen de behoefte en betalingsbereidheid van bedrijven snel toe.

Door de lange investeringsperiode (10 tot 13 jaar jr.). komen de komende jaren meer breedbanddiensten beschikbaar en worden de beperkingen van de huidige verbindingen merkbaarder waardoor een aansluiting op een NGA Netwerken aantrekkelijker wordt. 'Net' en 'nut' worden in de Digitale Agenda van Brabant nadrukkelijk aan elkaar gekoppeld en via samenhangende beleidacties opgepakt. Indien echter in de loop van de investeringsperiode (10-13 jaar) van het fonds blijkt dat er minder projecten gerealiseerd kunnen worden, bijvoorbeeld door een beperkte betalingsbereidheid van afnemers of de (door-)ontwikkeling van alternatieve technologieën, dan blijven de financieringsaanvragen achter bij de verwachting. De financiële risico's blijven in dat geval beperkt tot (een deel) van de vaste kosten van het fonds (zie ook bijlage 4).

LTE/4G

De uirol van 4G/LTE kan een potentiële invloed hebben op de behoefte aan het Breedbandfonds. TNO onderzoekt in opdracht van het Ministerie van Economische zaken de toepasbaarheid van mobiele toepassingen, bijvoorbeeld 4G/LTE als alternatief voor FttH. De resultaten zijn op dit moment nog niet beschikbaar. Op basis van een eerste oriëntatie blijkt een beperkte toepasbaarheid van mobiele verbindingen voor TV, Cloudcomputing, en een ongunstig prijsniveau bij hogere datacapaciteit. Het is niet aannemelijk dat mobiele toepassingen op termijn vaste verbindingen zullen vervangen. Daarvoor is de capaciteitsbehoefte van niet-mobiele toepassingen van particulieren maar zeker ook van zakelijke gebruikers te groot. 4G wordt thans alleen aangeboden voor daarvoor aangepaste mobiele apparatuur (smartphones, tablets, laptops). Mobiele en vaste verbindingen blijven naar verwachting naast elkaar bestaan.

5 Modelscenario's & fondsvermogen

5.1 Realisatie maatschappelijke opgave

In de Startnotitie Digitale Agenda van Brabant is vastgesteld dat voor het realiseren van de aanleg van NGA netwerken in alle witte gebieden en bedrijventerreinen een fondsvermogen benodigd is van ca €69 mln. Daarmee kunnen 70.000 adressen in buitengebieden en 4.150 adressen op bedrijventerreinen de beschikking krijgen over een NGA aansluiting. In de opdracht van Provinciale Staten voor de inrichting van de fondsen is een bedrag van €50 mln. gereserveerd voor het Breedbandfonds .

Om verschillende redenen zal het niet haalbaar zijn om de gehele opgave te realiseren. De haalbaarheid van de opgave is afhankelijk van onder andere:

- de beschikbaarheid van cofinanciering,
- het draagvlak en lokale initiatieven in de gebieden,
- de realisatie- en investeringsbereidheid van marktpartijen, en
- de bereidheid van afnemers om een extra bijdrage te betalen.

In de businesscase is uitgegaan van een realisatie van 70% van de opgave, te weten 50.000 aansluitingen in buitengebieden en 3.000 aansluitingen op bedrijventerreinen.

Voor de werking van het fonds is een modelmatige financiële opstelling gemaakt met als doel om vast te stellen:

- of de doelstelling in verschillende scenario's haalbaar is met een fondsvermogen van €50 mln.;
- in hoeverre het fonds revolverend kan zijn.

Voor de modelmatige opstelling is een aantal uitgangspunten gekozen die leidt tot een zo goed mogelijk inschatting van het benodigd fondsvermogen en het resultaat na de looptijd van het fonds. De scenario's en gekozen uitgangspunten zijn gebaseerd op de (beperkte) ervaringen uit de praktijk en informatie van marktpartijen maar zijn niet leidend voor de criteria waaraan projecten moeten voldoen of de voorwaarden waaronder leningen worden verstrekt. Hiervoor wordt verwezen naar het Investeringsreglement Breedbandfonds. In bijlage 2 zijn de

gehanteerde uitgangspunten voor de scenario's, de fondsbeheerskosten en de financieringsopbouw toegelicht.

5.2 Drie modelscenario's

Voor elk van de drie scenario's is een aantal parameters aangenomen welke verschillen op de kosten per aansluiting en het haalbare percentage van de opgave. Met de kosten per aansluiting is gevarieerd omdat de gemiddelde aanlegkosten een belangrijke factor speelt in het verkrijgen van investeringsbereidheid en daarmee in het behalen van de doelstelling van het Breedbandfonds d.w.z. maximalisatie van het aantal homes passed. Met het uitgangspunt dat de financieringsvoorwaarden uit het Breedbandfonds gelijk blijven en afnemers het onrendabele deel van de aansluiting (in de vorm van een lening) moeten betalen, zal het aantal haalbare aansluitingen stijgen bij lagere aansluitkosten en vice-versa.

Het basisscenario wordt beschouwd als het meest passend voor de berekeningen. Er wordt voor het basisscenario uitgegaan van gemiddelde kosten per HP van €3000,- in de buitengebieden en €5000,- per HP op bedrijventerreinen³. De kosten zijn nu nog hoger maar deze zullen gedurende de investeringsperiode door innovatieve en kostenbesparende technieken verder dalen. Dat geldt daarmee ook voor de extra bijdrage die aan de afnemers worden toegerekend. De maandelijkse extra bijdrage bedragen in het basisscenario zijn *gemiddeld* over de looptijd van het fonds maximaal €25,- (excl. BTW) voor particulieren en maximaal €50,- voor bedrijven. De bijdrage voor de afnemers is overigens ook afhankelijk van het exploitatieresultaat van het netwerk (beïnvloed door o.a. de afschrijvingstermijn van het netwerk en de rendementseisen van de investeerders). De maandelijkse kosten worden verder bepaald door de mogelijkheid om kernen en buitengebieden gelijktijdig aan te leggen en kosten over alle gebruikers te verevenen, en de rendementen uit de rendabele gebieden in te zetten in de onrendabele gebieden.

In het verloop van de realisatie moet rekening worden gehouden met een aanlooperperiode waarin vooral geïnvesteerd wordt in de voorbereiding en acquisitie van projecten (zie onderstaande tabel).

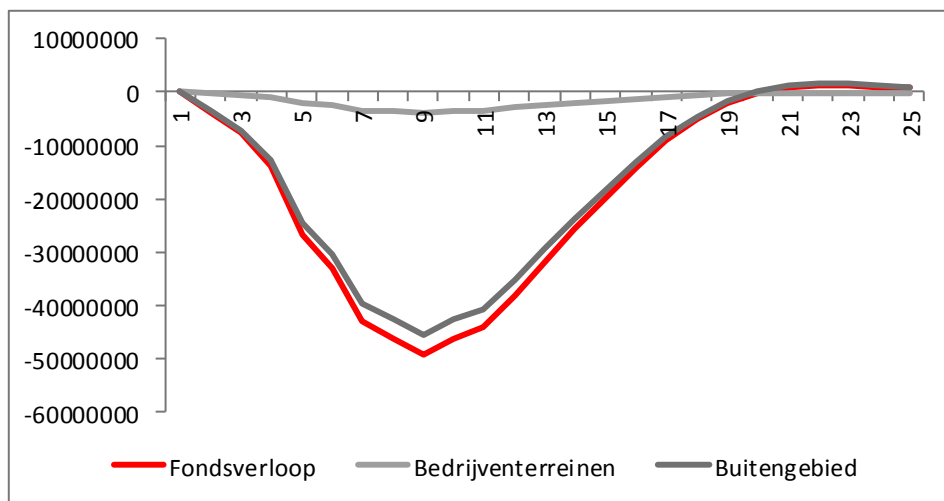
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Verloop (%HP)	5%	5%	10%	15%	15%	15%	15%	10%	5%	5%

³ Deze kosten zijn exclusief de aanlegkosten op eigen perceel (met name voor bedrijven, boerderijen afhankelijk van de afstand) en inpassende montage.

In elk modelscenario is een looptijd van het Breedbandfonds aangenomen van maximaal 25 jaar bestaande uit een investeringsperiode van 10 jaar met een mogelijke uitloop naar 13 jaar, en een beheerperiode van 12 jaar.

5.3 Fondsverloop en benodigd vermogen

Onderstaande figuur toont het verwachte fondsverloop bij het basisscenario, uitgaande van de parameters zoals beschreven in bovenstaande paragrafen. In dit scenario wordt 70% van de digitale agenda gerealiseerd, dat wil zeggen 50.000 homes passed in het buitengebied en 3.000 homes passed op bedrijventerreinen. De maximale liquiditeitsbehoefte in het basisscenario bedraagt circa € 50 mln.

Eindsaldo fonds (2037)	€ 700.000
Maximale liquiditeitsbehoefte	€ 49.400.000
Liquiditeitsbehoefte bedrijventerreinen	€ 3.800.000
Liquiditeitsbehoefte buitengebied	€ 45.600.000

Figuur: Fondsverloop Breedbandfonds basisscenario

Voor het fondsverloop van de andere scenario's wordt verwezen naar bijlage 2.

Indien de realisatie van het fonds uitstijgt boven de prestaties zoals aangegeven in het basisscenario zal mogelijk een groter beroep worden gedaan op het fondsvermogen. Om een indruk te geven welke omvang het fondsvermogen kan aannemen is het fondsverloop doorgerekend bij een realisatie van 100% van het aantal Homes Passed uit de Digitale

Agenda (70.000 in het buitengebied, 4.150 bedrijventerreinen). In dat geval zou een totale investeringsvermogen benodigd zijn van circa € 69 mln.

5.4 Conclusies

Uit de berekeningen kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

- In het basisscenario wordt er van uitgegaan dat een doelrealisatie van 70% van de totale opgave uit de digitale agenda haalbaar is.
- In alle drie scenario's leiden tot een nominaal revolverend fonds na maximaal 25 jaar.
- De benodigde maximale investering in het Breedbandfonds is in de verschillende scenario's ongeveer € 50 miljoen.
- Alleen indien na verloop van tijd de gehele opgave uit de digitale agenda haalbaar zou blijken (wat naar verwachting niet mogelijk is) zou een fondsvermogen van ca € 69 mln. benodigd zijn.
- De extra bijdrage voor de afnemers (particulieren en bedrijven) die maandelijks moet worden betaald (ter aflossing en rente van de lening) is sterk afhankelijk van het exploitatieresultaat van het netwerk. Dit wordt vooral beïnvloed door de afschrijvingstermijn van het netwerk en de rendementseisen van de investeerders. De maandelijks kosten worden verder bepaald door de mogelijkheid om kernen en buitengebieden gelijktijd aan te leggen en kosten over alle gebruikers te verevenen, en de rendementen uit de rendabele gebieden in te zetten in de onrendabele gebieden.
- De multiplier in het basisscenario bedraagt ca 3,3

6 Implementatie

6.1 Gefaseerde invoering Fonds

Het is verstandig om ten aanzien van de instelling van het Breedbandfonds en de toewijzing van middelen voor een gefaseerde aanpak te kiezen. Redenen hiervoor zijn:

- onzekerheid met betrekking tot de totstandkoming van een interprovinciale uitvoeringsorganisatie
- het nog ontbreken van staatssteun goedkeuring vanuit Brussel
- De beperkte praktijkervaring met het draagvlak en de financieringsbereidheid in de markt en betalingsbereidheid afnemers
- De snelle technologische ontwikkelingen in de Telecom sector

Door de onzekerheid met betrekking tot de interprovinciale samenwerking bij de uitvoeringsorganisatie en de staatssteun goedkeuring vanuit Brussel wordt in het implementatieproces van het Breedbandfonds twee fasen voorgesteld.

In de eerste fase (juni 2013 – december 2013) wordt gewerkt met de vastgestelde investeringsstrategie. In de aandeelhoudersinstructie wordt de BOM gevraagd om na te gaan of en in hoeverre samenwerking met ander provinciale breedbandfondsen invulling kan geven aan een efficiënte uitvoeringsorganisatie. Daarnaast wordt de BOM gemachtigd om zolang de staatssteuninstemming nog niet is verkregen, gedurende deze eerste fase leningen en garanties te verstrekken aan projecten die vallen buiten de staatssteunregels, in het bijzonder van toepassing op de de-minimus bepaling (alleen kleinere projecten, zijn mogelijk).

Na goedkeuring van de Europese Commissie op de landelijk ingediende staatssteunmelding (op basis van het besluit van Provinciale Staten op de instelling van het fonds) en de besluitvorming over een gezamenlijke uitvoeringsorganisatie met andere provincies worden indien nodig de aandeelhoudersinstructie en het investeringsreglement aangepast.

6.2 Besluitvorming over inzet Breedbandfonds middelen

De in deze businesscases opgenomen aannamen inzake realisatiesnelheid, financieringsbereidheid in de markt en de bijdrage van het fonds in de versnelling van de

uitrol van NGA netwerken moeten in de praktijk worden getoetst. De behoefte aan de beschikbaarheid van NGA netwerken in de witte gebieden is op dit moment aantoonbaar aanwezig. Maar gelet op het beperkte aanbod van volledig voorbereide investeringsvoorstellen uit de markt wordt aangenomen dat de eerste jaren slechts een beperkt deel van de totale opgave (ca 20% van de totale opgave binnen de eerste 3 jaren) kan worden gerealiseerd. Tevens zal de aangegeven investeringsbereidheid in de markt ook in de praktijk bij concrete realisatieprojecten duidelijk moeten worden.

De technologische ontwikkelingen in de Telecom sector gaan bijzonder snel. Nieuwe technieken of nieuwe spelers in de markt kunnen tijdens de looptijd van het fonds leiden tot een heroverweging van de noodzaak van het fonds of van de voorwaarden waaronder financiële middelen worden ingezet. Bij de besluitvorming over de inzet van het Breedbandfonds wordt daarom rekening gehouden met een uitgebreide vierjaarlijkse evaluatie en marktverkenning op grond waarvan Provinciale Staten kan besluiten niet langer of onder andere voorwaarden middelen beschikbaar te stellen voor het fonds. Uiteraard blijft de beheertaak van het fonds over de uitgezette middelen dan nog wel bestaan. Het risico van een eventuele investeringsstop na 4 jaar bestaat uit een onderdekking op de uitvoeringskosten. Deze kosten zijn vast en bedragen gedurende de investeringsperiode jaarlijks 1,25% (€ 625.000,-) van het gecommiteerd vermogen. Uit deze kosten moeten ondermeer acquisitieactiviteiten worden betaald, beheeractiviteiten uitgevoerd, een investeringscommissie worden ingesteld, etc. Indien geen of weinig projecten worden gerealiseerd ontstaat een tekort op de dekking doordat het rendement van de uitgezette leningen (gedeeltelijk) achterwege blijft.

7 Conclusies

Uit de verkenningen en analyses van dit businessplan kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

1. De Provincie kan een effectieve bijdrage leveren aan het wegnemen van de financieringsbelemmeringen voor de aanleg van NGA Netwerken door een breedbandfonds in te stellen dat in staat is financiële middelen ter beschikking te stellen om het onrendabele deel van de aanleg van NGA Netwerken te voorfinancieren.
2. Het fonds kan daarbij nominaal revolverend worden ingericht, waarbij rekening moet worden gehouden met de volgende uitgangspunten:
 - Alleen investeren in netwerkaansluitingen met zo min mogelijke marktverstoring in gebieden waar nog geen vast NGA Netwerk aanwezig is en marktpartijen niet bereid zijn deze aan te leggen (Wit Gebied). Investeren in aansluitende gebieden waar sprake is van één NGA Netwerk (Grijs Gebied) is uit doelmatigheidsoverwegingen mogelijk maar uitsluitend onder marktconforme voorwaarden ('staatssteunproof'). Daarbij dient steeds het doel van de aanleg van NGA netwerken in witte gebieden en bedrijventerreinen voorop te staan.
 - Het Breedbandfonds investeert voor slechts een beperkt deel (maximaal 50%) van de totale investeringsbehoefte omwille van risicospreiding en maximeren van het rendement op de provinciale investering.
3. Met het oog op de lopende staatssteunprocedure en de nog niet afgeronde verkenning van interprovinciale samenwerking bij de fondsuitvoering wordt bij de instelling van het Breedbandfonds gekozen voor een gefaseerde aanpak. Dat kan leiden tot een aanpassing van de Aandeelhoudersinstructie en het Investeringsreglement begin 2014.
4. De breedbandambitie wordt door veel partijen (o.a. gemeenten, bedrijven en actieve burgerinitiatieven) gedeeld. Maar gelet op een aantal onzekerheden met betrekking tot technologische ontwikkelingen, beschikbare cofinanciering, en het ontstaan van lokale initiatieven is een zorgvuldige monitoring, evaluatie en eventuele bijsturing vereist. Elke vier jaar, voor het eerst in 2017, kan op basis van een uitgebreide evaluatie indien nodig besloten worden tot een aanpassing of beëindiging van de inzet van middelen in het fonds of de voorwaarden waaronder die verstrekt worden.

-
- Op basis van de huidige inzichten wordt er van uitgegaan dat een doelrealisatie van 70% van de totale opgave uit de digitale agenda haalbaar is en dat daarvoor een fonds van ca. € 50 mln. benodigd is. Dat leidt tot de beschikbaarheid van aansluiting op NGA Netwerken voor 50.000 huizen en bedrijven in het buitengebied en 3.000 bedrijven op bedrijventerreinen.
 - Het Fonds kan worden ondergebracht bij de BOM. Daarvoor wordt binnen de BOM Holding een Breedbandfonds BV opgericht. Een in te stellen Investeringscommissie adviseert het bestuur van de Breedbandfonds BV over de financieringsaanvragen.

Bijlagen

Bijlage 1. Lijst van begrippen en afkortingen

Awb:	Algemene wet bestuursrecht.
Basis Breedband	cf. definitie EU: ADSL(2), niet-verbeterde kabelnetwerken (Docsis 2.0), mobiele systemen 3G (UMTS), satellietssystemen
Bestuur:	het bestuur van Breedbandfonds BV.
Breedbandfonds:	het Breedbandfonds Brabant, zoals beschreven in het Instellingsbesluit, met het Fondsvermogen.
Bedrijf:	een ander dan een consument die een aansluiting op een NGA Netwerk wenst.
Breedbandfonds BV:	de nog op te richten besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid Breedbandfonds Brabant B.V.
Cofinanciering:	het met een andere financiering dan afkomstig van het Breedbandfonds bijdragen aan de financieringsbehoefte van een Project.
Consument:	een particulier die anders dan beroeps- of bedrijfsmatig een aansluiting op een NGA Netwerk wenst.
Desinvestering:	de verkoop of inkoop van het Aandelenkapitaal dan wel de aflossing van de Lening dan wel het beëindigen van een Garantie die door middel van Financiering is verstrekt aan een Doelonderneming.
Doelonderneming:	onderneming of non-profit organisatie waaraan Breedbandfonds BrabantBV Financiering verschafft of overweegt Financiering te verschaffen.
Financiering:	het verstrekken van Aandelenkapitaal, Leningen en/of Garanties.
Fiber to the Home:	FttH: Glasvezelverbinding naar particuliere huisadressen
Fiber to the Building:	FttB: Glasvezelverbinding naar (bedrijfs-)gebouwen
Financieringscoöperatie:	Gebruikers verenigd in een coöperatie of andere rechtspersoon, maar de coöperatie beperkt zich (in tegenstelling tot een netwerkcoöperatie) tot financiering. De aanleg en het beheer van het netwerk worden aan een marktpartij overgelaten.

Fondsvermogen:	het vermogen van Breedbandfonds ten tijde van het ondertekenen van deze Overeenkomst ter grootte van nominaal EUR 50.000.000,= (vijftig miljoen euro), welk Fondsvermogen door het uitoefenen van Trekkingsrechten wordt gevuld, zoals beschreven in de door BOM Holding en de Provincie op ** ondertekende overeenkomst van opdracht tot uitvoering van Breedbandfonds.
FttX:	alle vormen van aansluitnetwerken volledig bestaande uit glasvezelverbindingen
Garantiestelling:	waarborg voor de betalingsverplichtingen van een Doelonderneming aan een financiële instelling tegen een overeengekomen vergoeding.
Gedeputeerde Staten:	Gedeputeerde Staten van de Provincie Noord-Brabant.
Grijze gebieden:	cf. EU definitie: gebieden waar de komende drie jaar slechts één NGA Netwerk voorhanden is of zal worden uitgerold en geen andere exploitant plannen heeft om in de komende drie jaar een NGA Netwerk uit te rollen.
Homes Passed:	het aantal verblijfseenheden (woonhuizen, bedrijven) dat aangesloten kan worden op het NGA Netwerk. Het Netwerk is aangelegd tot minimaal het 'streetcabinet' maar afhankelijk van de plaatselijke omstandigheden tot aan de erfgrans, de gevel of tot in de meterkast.(HP)
Homes Connected:	het aantal verblijfseenheden (woonhuizen, bedrijven) dat is aangesloten op het NGA Netwerk met een 'Terminating Unit' (HC)
Homes Activated:	het aantal op het NGA Netwerk aangesloten verblijfseenheden (woonhuizen, bedrijven) met een actieve verbinding i.h.a. door afnemen van minimaal 1 dienst (HA)
Instellingsbesluit	het besluit van Gedeputeerde Staten genomen op ** 2013 tot het instellen van het Breedbandfonds, binnen de Provincie op basis van de door de Provincie bij besluit van ** vastgelegde Digitale Agenda.
Investeringscommissie:	de Investeringscommissie van Breedbandfonds BrabantBV, als bedoeld in artikel ** van de statuten van Breedbandfonds BrabantBV.
Lening:	de door Breedbandfonds BrabantBV verstrekte geldlening aan een Doelonderneming.

Netwerkoöperatie:	Gebruikers (consumenten) dragen zelf zorg voor de realisatie van het netwerk en verenigen zich hiertoe in een coöperatie of andere rechtspersoon (doelonderneming). De diensten worden door een bestaande marktpartij geleverd. De coöperatie neemt het beheer van het netwerk voor haar rekening.
NGA Netwerk:	<i>Next Generation Acces</i> netwerk. Aansluitnetwerken die volledig of gedeeltelijk gebruikmaken van optische elementen en die breedbandtoegangsdiensten kunnen leveren met betere kenmerken dan bestaande basisbreedbandnetwerken (volgens EU Staatssteunrichtsnoeren: op dit moment -jan 2013-: Glasvezel/FttH/FttB, Kabel (Coax/v.a. DOCSIS 3.0), bepaalde geavanceerde draadloze netwerken.
Open Netwerk:	communicatienetwerk dat tegen redelijke, transparante en niet-discriminerende voorwaarden toegang biedt aan dienstenaanbieders
Passief Netwerk:	de netwerkinfrastructuur dat gewoonlijk civieltechnische infrastructuur, buizen, dark fibre en straatkasten omvat (veelal aangeduid als laag 1).
Pick-up:	betreft het daadwerkelijk aantal afgenomen aansluiting met en actieve verbinding (Homes Activated) op het NGA Netwerk ten opzichte van het totaal aantal beschikbare aansluitingen ('Homes Passed')
Provincie:	Provincie Noord-Brabant.
Vraagbundeling:	activiteiten die tot doel hebben om het aantal adressen/bedrijven met een actieve verbinding en een abonnement op diensten (Homes Activated) te vergroten. Het resultaat van de vraagbundeling vormt de pick-up van het NGA Netwerk.
Wit Gebied:	te lezen als 'Wit NGA-Gebied'. cf. EU definitie: Een gebied waar geen NGA Netwerk aanwezig is en waarschijnlijk niet binnen drie jaar door particuliere investeerders zal worden aangelegd.

Bijlage 2. Scenario's en financieringsstructuur

A. Parameters per modelscenario

Fondsomvang per scenario

De benodigde maximale investering in het Breedbandfonds is in de verschillende scenario's is ongeveer € 50 miljoen. Indien de kosten per aansluiting lager liggen, zal het aantal aansluitingen (homes passed) dus kunnen toenemen en vice-versa. In de berekening van het benodigde fondsvermogen is er vanuit gegaan dat alle afnemers gebruik maken van het aanbod om de extra bijdrage via een lening af te betalen.

Kosten per aansluiting

Tabel 1 en tabel 2 geven de gemiddelde kosten per aansluiting weer. Met inflatie is geen rekening gehouden; deze wordt gecompenseerd in de dalende aanlegkosten de komende jaren.

De investeringen vinden plaats in de periode 2014- 2023.

Buitengebied	Scenario 1 "laag"	Scenario 2 "Basis"	Scenario 3 "hoog"
Totaal investering (gem.)	€ 2.500	€ 3.000	€ 3.500

Tabel 1: gemiddelde kosten per aansluiting, buitengebied

Bedrijven	Scenario 1 "laag"	Scenario 2 "Basis"	Scenario 3 "hoog"
Totaal investering (gem.)	€ 4.000	€ 5.000	€ 6.000

Tabel 2: gemiddelde kosten per aansluiting, bedrijventerreinen

Homes passed

De realisatie van het aantal homes passed over de periode 2014-2023 is per scenario weergegeven in tabel 3 (buitengebied) en tabel 4 (bedrijventerreinen).

Het verloop van de realisatie ligt in elk scenario gelijk en is weergegeven in tabel 5. Daarbij is rekening gehouden met een aanloopperiode waarin vooral geïnvesteerd wordt in de voorbereiding en acquisitie van projecten.

	Scenario 1 "laag"	Scenario 2 "Basis"	Scenario 3 "hoog"
Totaal homes passed	62.500	50.000	42.000

Tabel 3: homes passed buitengebied

	Scenario 1 "laag"	Scenario 2 "Basis"	Scenario 3 "hoog"
Totaal homes passed	4.000	3.000	2.400

Tabel 4: homes passed scenario's bedrijventerreinen

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Verloop	5%	5%	10%	15%	15%	15%	15%	10%	5%	5%

Tabel 5: verloop homes passed

Pick ups

De pick up percentages in het buitengebied zijn in alle scenario's gelijk en bedragen respectievelijk 60%, 70% en 80% voor jaar 1 t/m jaar 3.

De pick up percentages voor bedrijventerreinen zijn in alle scenario's gelijk en bedragen respectievelijk 25% en 30% en 35% voor jaar 1 t/m jaar 3.

Default rates/ Management Fee/ Beheervergoedingen/ Onderhoud

De default rates, management fee, beheervergoedingen en de onderhoudskosten worden in de rente van de financiering verrekend en zijn als volgt in het model meegenomen:

Default: 0,5% ten behoeve van de dekking indien de rente en aflossingenverplichtingen niet voldaan kan worden, dit is de zogenaamde default rate. (totaal circa € 2.4 miljoen).

Beheer en managementvergoeding:

- 1,25% van het totaal van het totaal gecommiteerd fondsvermogen over jaar 1 t/m jaar 10 ('investeringsfase')
- 0,75% vanaf jaar 10 tot einde looptijd ('beheerfase')

Multiplier

Onderstaande tabel geeft per scenario de multiplier weer.

	Scenario 1 "laag"	Basis	Scenario 3 "hoog"
Investeringsopgave	172.000.000	165.000.000	162.000.000
Fondstotaal	50.000.000	50.000.000	50.000.000
Multiplier	3,44	3,3	3,24

Tabel 6: multiple per scenario

Looptijd/ revolverendheid

In elk modelscenario is een looptijd van het Breedbandfonds aangenomen van 22 jaar. In het voorstel voor de inrichting van het fonds is uitgegaan van een fondstermijn van maximaal 25 jaar ten behoeve van een eventuele verlenging van de investeringsperiode met 3 jaar. Er is uitgegaan van 100% revolverendheid ('nominaal revolverend'). Dit betekent dat het uitgangspunt is dat alle inleg van het Breedbandfonds inclusief kosten, waarbij geen rekening is gehouden met inflatie, terugkomt.

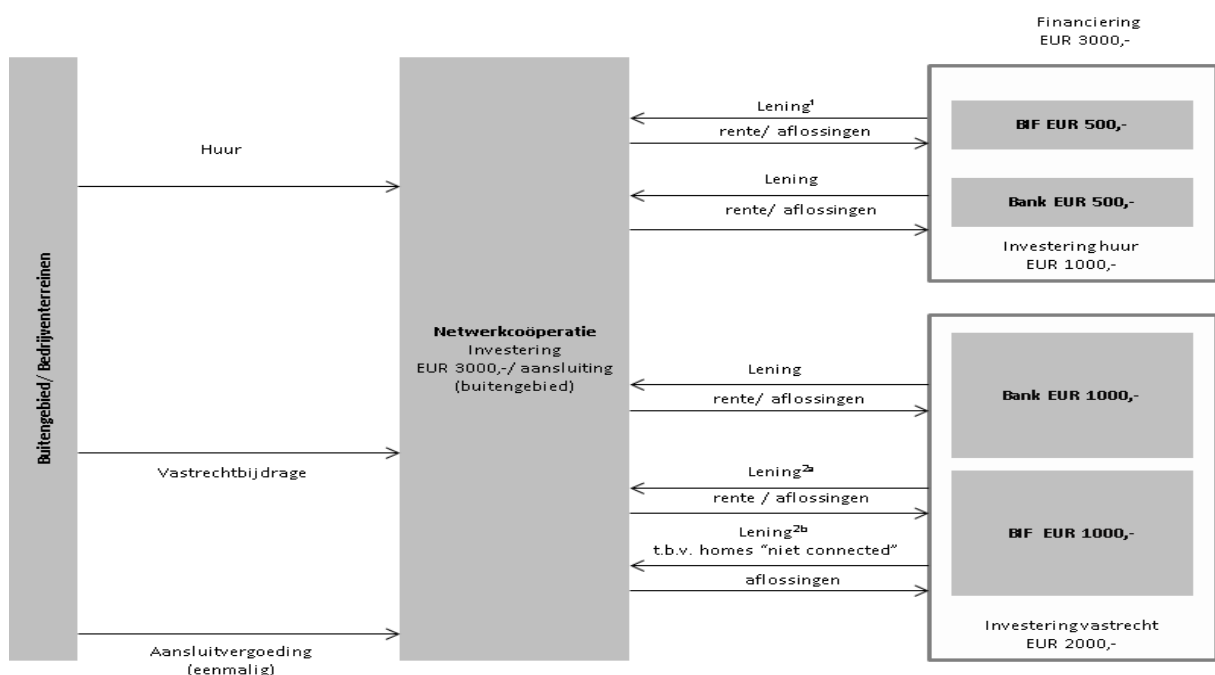
B. Model financieringsstructuur

In de investeringskosten per aansluiting per beschikbare aansluiting (homes passed) kan onderscheid worden gemaakt wordt tussen (1) een investering die wordt gedekt uit de inkomsten door verhuur van het netwerk en (2) een investeringsdeel dat moet worden terugverdiend door een tijdelijke extra ‘vastrecht’-bijdrage van de afnemers. De financiering van de twee type investeringen verschillen per coöperatie/ marktpartij model. Hieronder volgt een toelichting per model. Ter illustratie is in de coöperatiemodellen het investeringsbedrag voor buitengebied aansluiting genomen. Voor het marktpartij model is het investeringsbedrag voor een bedrijventerrein aansluiting als voorbeeld genomen.

De instrumenten en bijbehorende modaliteiten zijn weergegeven zoals deze verwerkt zijn in het basisscenario, in de praktijk zal hiervan afgeweken worden. Het bestuur van de Breedbandfonds BV besluit per project over de voorwaarden waaronder de financiële ondersteuning wordt verleend.

Netwerkcoöperatie

Figuur 1 geeft schematisch de leningen weer aan de netwerkcoöperatie. De commerciële leningen zijn ter verduidelijking weergegeven maar worden verder buiten beschouwing gelaten.

Figuur 1: leningen Breedbandfonds via netwerkcoöperatie

Figuur 3 toont het investeringsbedrag per aansluiting in het buitengebied (€ 3.000,-): € 1.000,- huurinvestering en € 2.000,- vastrechtinvestering.

Ten behoeve van de huurinvestering financiert het Breedbandfonds Brabant BV met middelen van het 50% (€ 500,-) door middel van een lening (lening 1 in bovenstaande figuur).

Ten behoeve van de vastrechtinvestering financiert het Breedbandfonds Brabant BV met middelen van het Breedbandfonds 50% (€ 1.000,-) door middel van twee type leningen: een gewone lening en een renteloze lening. De renteloze lening heeft als doel de investeringen op te vangen die gemaakt zijn voor de homes passed (alle aansluitingen) maar waar geen pick up heeft plaatsgevonden.

De modaliteiten van de leningen zijn weergegeven in onderstaande tabel.

	Lening 1	Lening 2a	Lening 2b
Looptijd	12 jaar	12 jaar	12 jaar
Rente	3,75%	3,75%	3,75%
Structuur	Annuïteit	Annuïteit	Annuïteit

Tabel 7: modaliteiten Breedbandfonds leningen netwerkcoöperatie

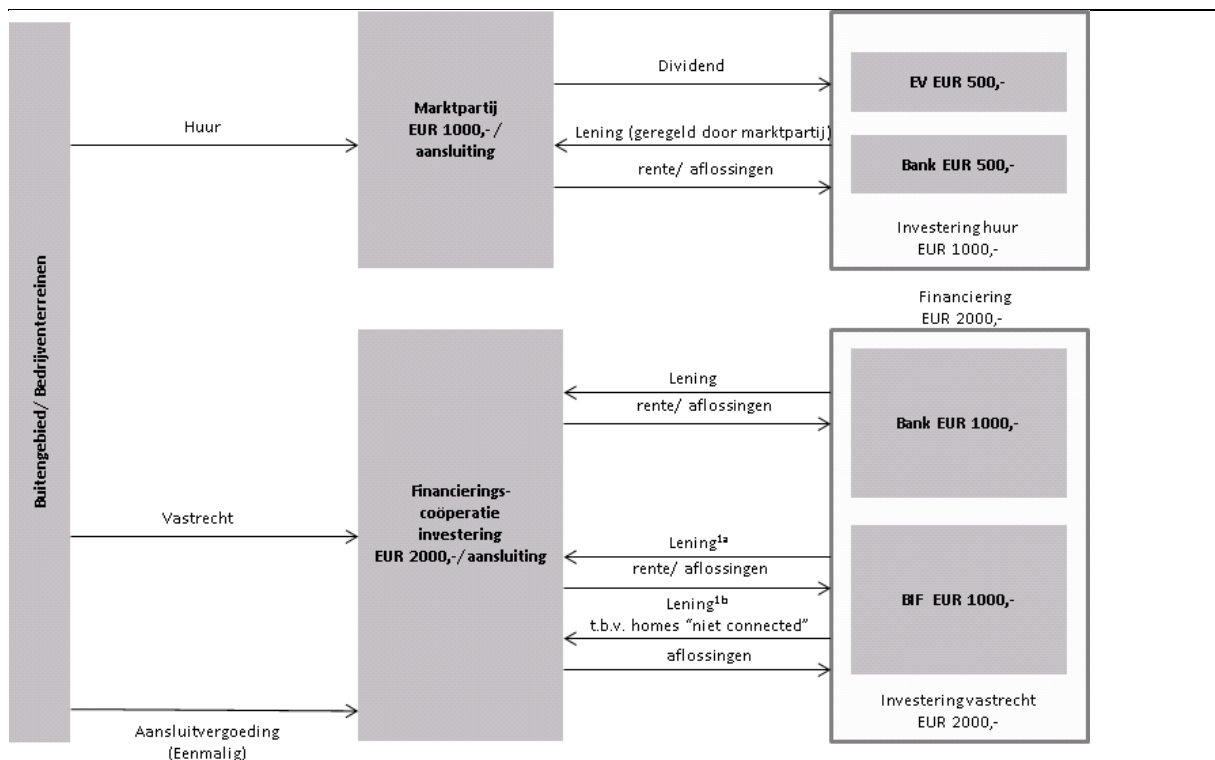
De rente en aflossingen voor de financiering van de huurinvestering dienen te worden gedragen door de huur die de homes connected betalen. .

De rente en aflossingen van lening 2a en de aflossingen op de renteloze lening 2b dienen te worden voldaan door de vastrechtbijdrage die de homes connected betalen.

Verder geldt een eenmalige aansluitvergoeding per home connected.

Financieringscoöperatie

Onderstaande figuur geeft schematisch de leningen van het Breedbandfonds Brabant BV met middelen van het Breedbandfonds weer aan de financieringscoöperatie. De commerciële leningen zijn ter verduidelijking weergegeven maar verder buiten beschouwing gelaten.

Figuur 2: leningen Breedbandfonds via financieringscoöperatie

Bovenstaande figuur toont het investeringsbedrag per aansluiting in het buitengebied (€ 3.000): € 1.000,- huurinvestering en € 2.000,- vastrechtinvestering. De verantwoordelijkheid voor de financiering van de huurinvestering ligt bij de marktpartij.

Ten behoeve van het extra vastrechtdeel financiert het Breedbandfonds Brabant BV met middelen van het Breedbandfonds 50% (€ 1.000,-) door middel van twee type leningen: een gewone lening (lening 1a in bovenstaande figuur) en een renteloze lening (lening 1b in bovenstaande figuur). De renteloze lening heeft als doel de investeringen op te vangen die gemaakt zijn voor de homes passed (alle adressen) maar waar geen pick up heeft plaatsgevonden.

De modaliteiten van de leningen zijn weergegeven in onderstaande tabel.

	Lening 1a	Lening 1b
Looptijd	12 jaar	12 jaar
Rente	3,75%	0%
Structuur	Annuïteit	Annuïteit

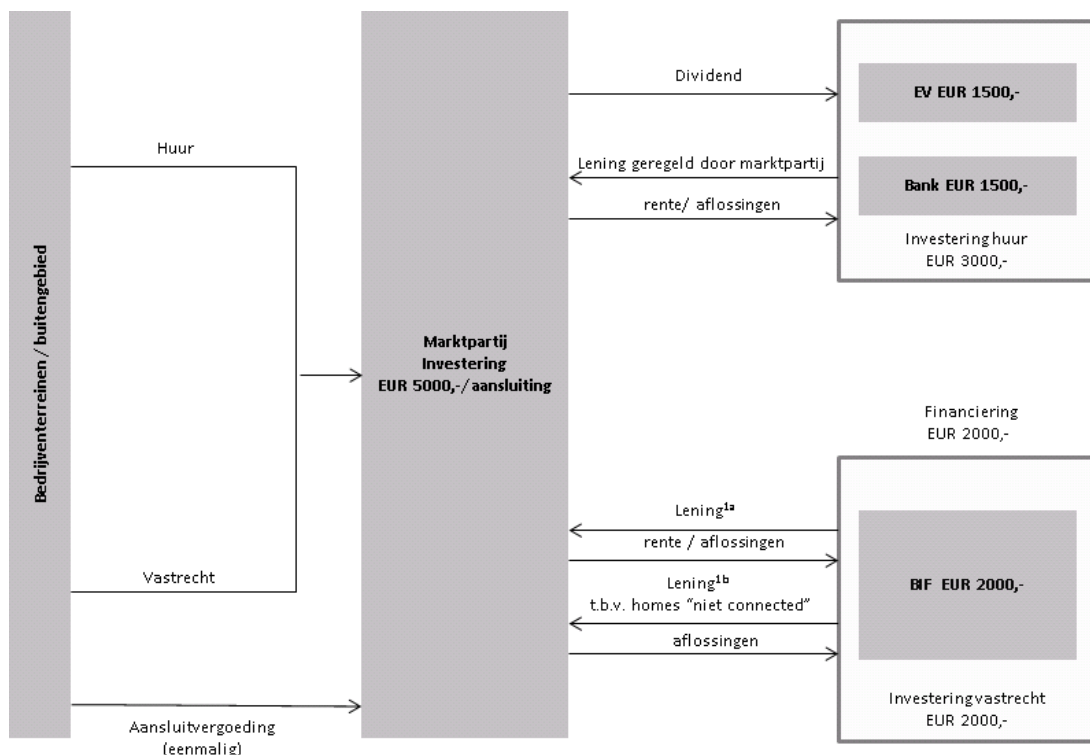
Tabel 8: modaliteiten Breedbandfonds leningen financieringscoöperatie

De rente en aflossingen van lening 1a en de aflossingen op de renteloze lening 1b dienen te worden voldaan door de vastrechtbijdrage die de homes connected betalen.

Verder geldt een eenmalige aansluitvergoeding per home connected.

Marktpartijen

Onderstaande figuur geeft schematisch de leningen weer aan een marktpartij of een combinatie van meerdere marktpartijen die van de dezelfde infrastructuur (geul, netwerk) gebruik maken. De commerciële leningen zijn ter verduidelijking weergegeven maar worden verder buiten beschouwing gelaten.

Figuur 3: leningen marktpartijen

Dit marktpartij-model kan voorkomen in het buitengebied maar zal waarschijnlijk vaker toepasbaar zijn op bedrijventerreinen. Bovenstaande figuur toont het investeringsbedrag per aansluiting voor bedrijventerreinen (€ 5.000): € 3.000,- huurinvestering en € 2.000,- vastrechtinvestering.

De verantwoording voor de financiering van de huurinvestering ligt bij de bedrijven zelf.

Ten behoeve van het vastrecht financiert het Breedbandfonds Brabant BV met middelen van het Breedbandfonds € 2.000,- door middel van twee type leningen: een gewone lening (lening 1a) en een renteloze lening (1b). De renteloze lening heeft als doel de investeringen op te

vangen die gemaakt zijn voor de homes passed (alle aansluitingen) maar waar geen pick up heeft plaatsgevonden.

De modaliteiten van de leningen zijn weergegeven in onderstaande tabel.

	Lening 1	Lening 2
Looptijd	12 jaar	12 jaar
Rente	3,75%	0%
Structuur	Annuïteit	Annuïteit

Tabel 9: modaliteiten Breedbandfonds leningen Bedrijven

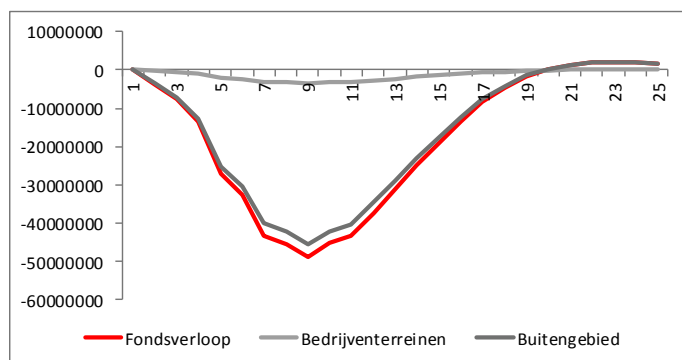
De rente en aflossingen van lening 1a en de aflossingen op de renteloze lening 1b dienen te worden voldaan door de vastrechtbijdrage die de homes connected betalen.

Verder geldt een eenmalige aansluitvergoeding per home connected

In het geval van het marktpartij-model in een buitengebied is de financieringsstructuur gelijk, uitgaande van de bedragen zoals die in de financieringscoöperatie-model zijn weergegeven.

B. Fondsverloop in afwijkende scenario's

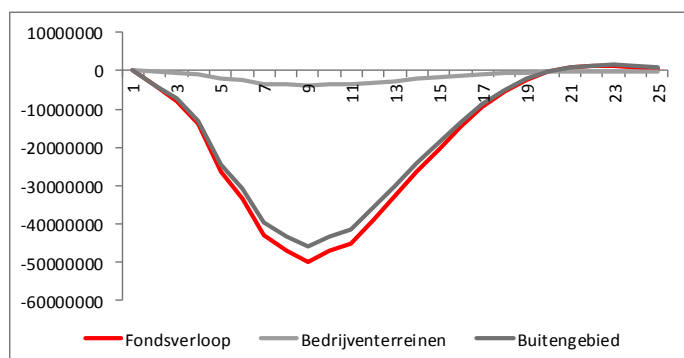
scenario 1 "laag"

EINDSALDO FONDS	€	1.500.000
MINIMUM	€	(48.900.000)
TOTAAL BEDRIJVEN	€	(3.600.000)
TOTAAL PARTICULIEREN	€	(45.300.000)

Aantal HP bedrijven	4.000
Aantal HP particulieren	62.500

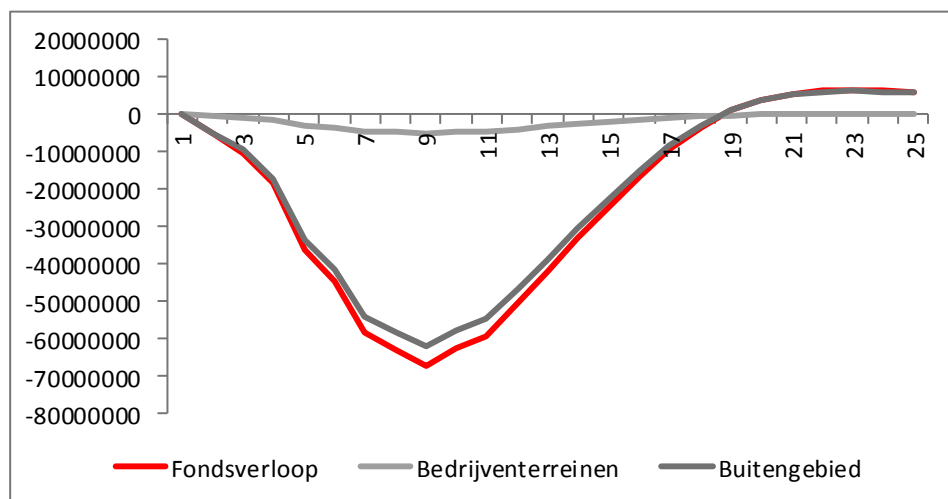
Scenario 3 “hoog”:

EINDSALDO FONDS	€	701.000
MINIMUM	€	(50.000.000)
TOTAAL BEDRIJVEN	€	(3.900.000)
TOTAAL PARTICULIEREN	€	(46.100.000)

Aantal HP bedrijven	2.400
Aantal HP particulieren	42.000

Fondsverloop scenario bij 100% realisatie homes passed:

Figuur 3: Fondsverloop 100% scenario

Eindsaldo fonds (2037)	€	5.900.000
Maximale liquiditeitsbehoefte	€	(69.000.000)
Totaal bedrijventerreinen	€	(5.100.000)
Totaal buitengebied	€	(61.900.000)

Zoals eerder aangeven is dit 100% alternatief geen reëel modelscenario. Het is hier opgenomen om aan te geven wat volgens deze opstelling het maximaal benodigd fondsvermogen is dat moet worden gereserveerd indien de realisatie van het fonds de aangegeven doelstellingen in hoofdstuk 1 overstijgt.

Bijlage 3. Werkwijze marktverkenning Breedbandfonds

Doel

In de periode januari – maart 2013 is een marktverkenning uitgevoerd naar de ontwikkelingen op het gebied van breedbandinfrastructuur. De verkenning had tot doel om de businesscase te actualiseren en waar nodig te onderbouwen en om de Fondsvoorwaarden te kunnen vaststellen. Daarvoor is een actueel inzicht verkregen in:

- de ontwikkeling van lokale plannen voor breedband aanleg
- projecten ('pijplijnprojecten') die op korte termijn gebruik kunnen maken van de fondsmiddelen zodra deze beschikbaar zijn gesteld
- de benodigde financieringswijzen en -instrumenten
- wensen ten aanzien van overige fondsvoorwaarden/ operationele wensen bij bestaande coöperatie-initiatieven
- investeringsplannen en -voorwaarden van de grote gevestigde marktpartijen (glasvezel, Coax)
- Doorrekenen financieringsbehoefte op niveau project en provinciebreed (in relatie tot beoogde beleidseffecten)
- Scope van het fonds (geografisch, type projecten)
- Ervaringen met de betalingsbereidheid van particulieren en bedrijven
- Consequenties van 4G/LTE uitrolplannen KPN voor de investeringsnoodzaak vaste netwerken buitengebieden TNO

Deze informatie beoogt een beeld te geven over de haalbaarheid en urgentie van het Breedband Infrastructuur Fonds (Breedbandfonds). Tevens geeft het informatie voor het actualiseren van de Businesscase (versie PS november 2012) onder andere ten behoeve van het opstellen van het investeringsreglement, de vaststelling van de verwachte beleidseffecten ten behoeve van het vaststellen van de prestatie-indicatoren van het Breedbandfonds.

Werkwijze

Voor de verkenning zijn gesprekken gevoerd met contactpersonen bij gemeenten, instellingen en vertegenwoordigers van lokale initiatieven. Het betreft instanties waarmee eerder contact is geweest en waarvan bekend is dat zij met concrete projecten voorbereiden. Verder betreft het personen die door de gesprekspartners zijn aangedragen of waarvan de indruk bestond dat zij de marktontwikkelingen overzien. De verkenning beoogt geen compleet beeld te geven van alle lopende initiatieven, dat zou in dit bestek te ver voeren. In bijlage 5 is een lijst opgenomen van gesprekspartners

Met de KPN en TNO is gesproken over de technologische ontwikkelingen, met name over de betekenis van mobiele en draadloze technologie in relatie tot de noodzaak van vaste netwerken.

Om een beeld te krijgen van de investeringsbereidheid van de grote gevestigde partijen zijn gesprekken gevoerd met Reggefiber, KPN, Ziggo en UPC. Voor de uitwerking van de van de businesscase is een projectkostenmodel en financieringsopzet ontwikkeld .

Met de Europese commissie is het proces van Staatssteunnotificatie en de benodigde gegevens voor het vaststellen van de geografische grenzen van de witte gebieden besproken.

Op basis van de verzamelde informatie is een projectkostenmodel opgesteld dat voor de drie haalbare marktmodellen: de twee customer-driven modellen (Netwerkcoöperatie, financieringscoöperatie) en carrier-driven (Marktpartij) de financiering en de effecten op het fondsverloop weergeeft.

Bijlage 4. Toelichting Risico analyse

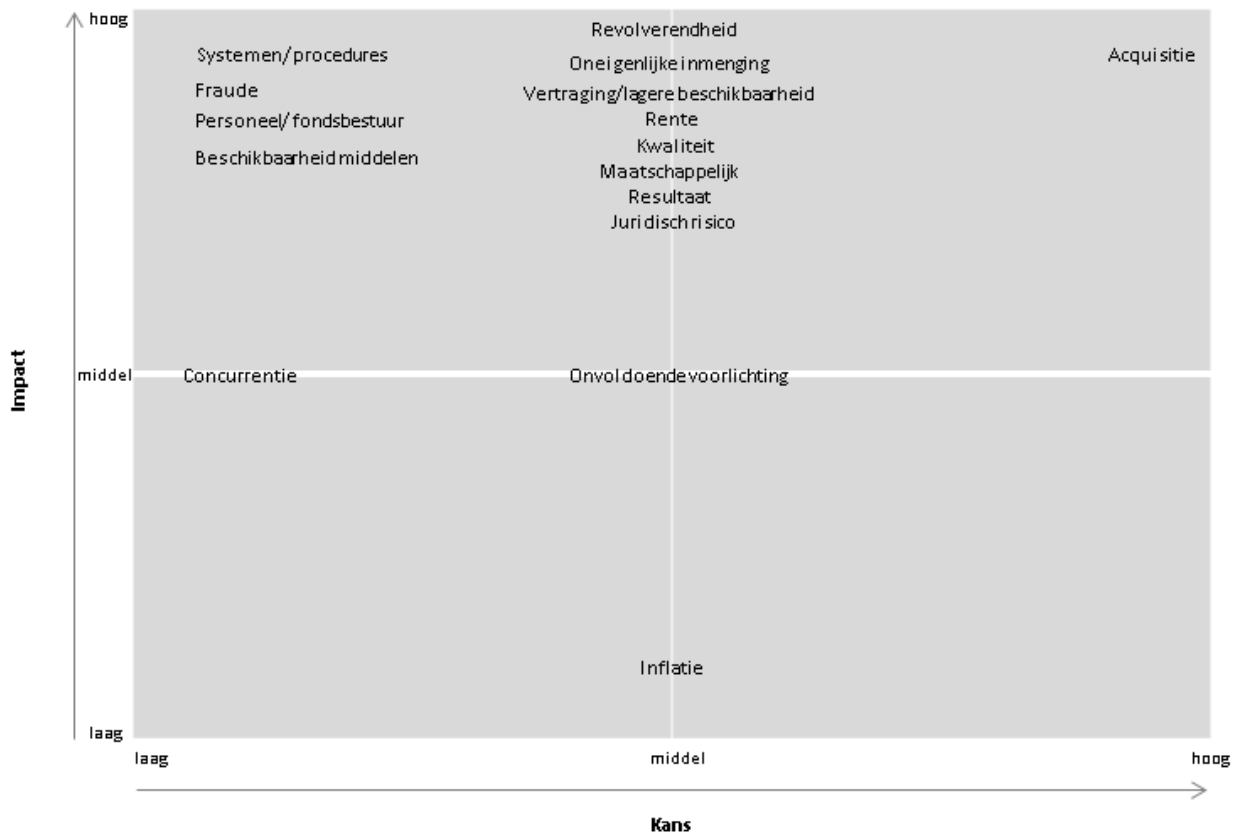
Deze bijlage geeft een toelichting op de impact, kans en mitigatie analyse. De bijlage eindigt met een toelichting op het mitigeren van de financiële risico's.

Impact/kans/ mitigatie analyse

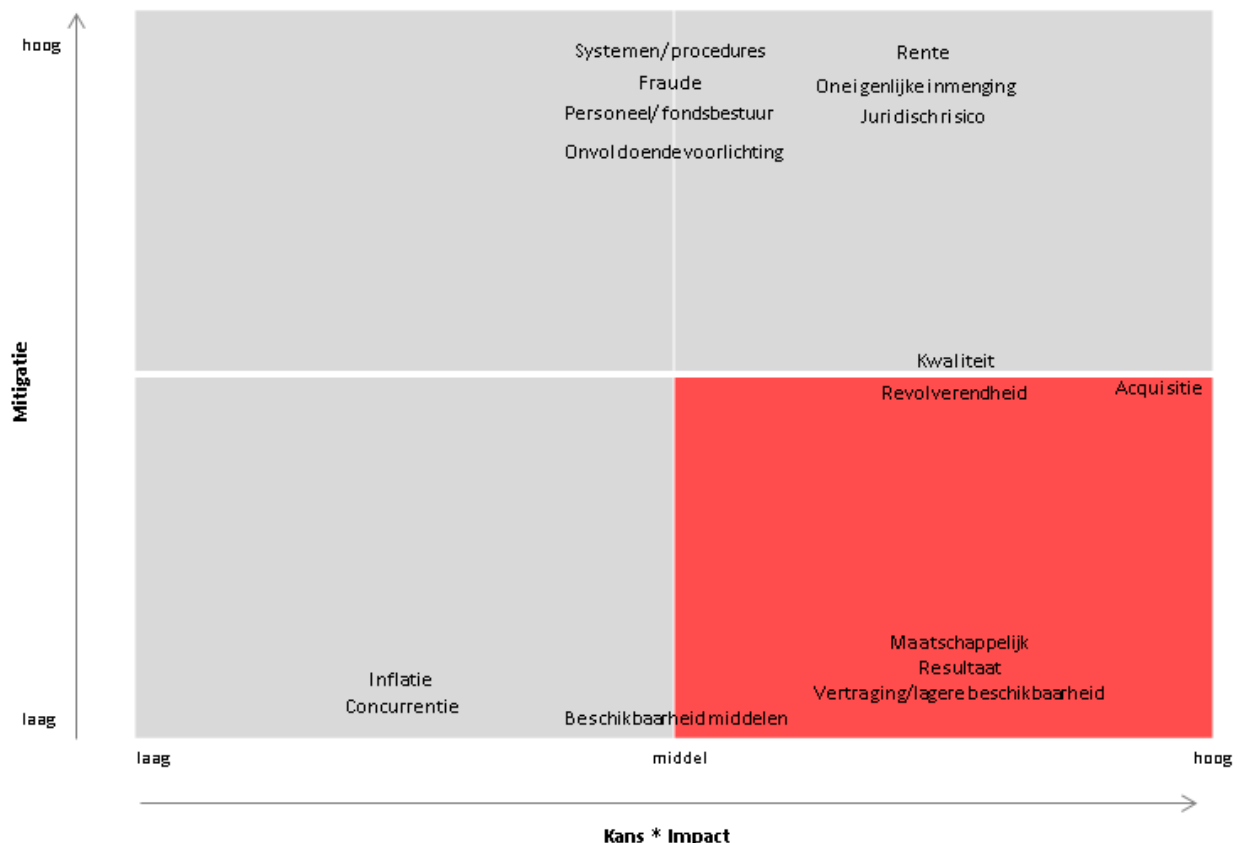
Onderstaande figuur geeft per risico de kans dat het zich voordoet (horizontale as) en de impact van het risico als het zich voordoet (verticale as), hierbij geldt:

- Kans: de kans dat een risico zich voordoet (laag/middel/hoog)
- Impact: de impact die een risico heeft op een succesvol fondsbeheer (laag/middel/hoog)

Acquisitie kent een hoge score op zowel kans als impact. Dat betekent dat er een reële kans is dat er onvoldoende projecten zijn waarin geïnvesteerd kan worden en de impact hiervan op het slagen van het fonds is hoog, het fonds heeft immers als doel zoveel mogelijk projecten te financieren. Onvoldoende voorlichting kent juist een relatief lage kans dat het zich voordoet en een lage impact op het (slagen van) het fonds.

Vervolgens is gekeken naar het potentieel om de risico's te beheersen. Onderstaande figuur geeft de risico's weer op de behaalde score voor kans * impact (horizontale as) versus de potentie om het risico te mitigeren (verticale as). Met name de risico's het rode vlak behoeven extra aandacht, dit zijn risico's met een hoge kans*impact multiple en beperkt mitigatie potentieel.

Toelichting financieel risico:

Uitgangspunt van het fonds is dat de volledige inleg van het Breedbandfonds terugkomt in het fonds, het betreft dus een nominaal revolverend fonds. Het risico bestaat dat, op einde looptijd van het fonds, dit niet het geval is en het fonds dus niet revolverend blijkt te zijn. Dit kan als gevolg van afschrijvingen op verstrekte financieringen (defaults) of als gevolg van onvoorziene kosten (beheer/ management kosten of hogere aansluitkosten): Deze risico's kunnen als volgt worden gemitigeerd:

A. Onderdekking op fondskosten

De businesscase is gebaseerd op een realisatie van 70% van de maatschappelijke opgave te weten 50.000 beschikbare aansluitingen in het buitengebied en 3000 beschikbare aansluitingen op bedrijventerreinen. De vaste fondskosten die in de beginjaren met name

worden besteed aan de inrichting van het fonds en de projectacquisitie worden gedekt uit de rente op de uitstaande leningen. Hierdoor kan het fonds nominaal revolverend zijn. In de risico analyse is het risico onderkend dat een lager percentage van de maatschappelijke opgave wordt gerealiseerd en/of minder financieringen worden verstrekt dan in de businesscase aangenomen. Dit kan dan leiden tot een tekort op de dekking van de fondskosten. In dat geval zal het fonds niet langer revolverend kunnen zijn.

De vaste jaarlijkse fondskosten bedragen in de eerste 10 jaren 1,25% van de totaal gecommitteerde fondsmiddelen (€50 mln). Dit betekent dat het maximaal risico op onderdekking € 625.000 per jaar bedraagt. Over de eerste vier jaar (tot de eerstvolgende evaluatie en exit mogelijkheid) is het maximale risico in totaal €2,5 mln.

B. Defaults

Het default risico wordt gemitigeerd door het berekenen van een marge in het rendement op het project. Hieronder volgt een toelichting hierop.

De prijs van de financiering wordt door het fondsmanagement als volgt bepaald:

$$\text{Prijs} = \text{risicovrije rente} + \text{marge}$$

De risicovrije rente zal gebaseerd worden op de swap of op de gemiddelde basisrente van een aantal grote banken. De marge volgt onder meer uit het kredietrisicoprofiel van de geldnemers van Breedbandfonds. Ten behoeve van het kredietrisicoprofiel van een geldnemer worden onderstaande categorieën onderscheiden:

- Tegenpartijrisico: wat is de kans dat de tegenpartij failliet gaat. Hier ligt een financiële en kwalitatieve analyse aan ten grondslag, dit is de probability at default (PD).
- Structuur van de financiering: welke onderpand, zekerheden, convenanten en garanties zijn er. Wat is de mate van achterstelling, dit betreft de loss given default (LGD).
- Type financiering: welke exposure loopt een financier op basis van de financiering. Gekeken wordt onder meer naar de looptijd en de verplichte/ vrijwillige aflossingen; dit is de exposure at default (EAD).

Kredietanalisten berekenen het risico als volgt:

$$\text{Expected loss} = \text{PD} * \text{LGD} * \text{EAD}$$

De analyse op basis van PD, LGD en EAD voor de geldnemers van het Breedbandfonds is weergegeven in onderstaande tabel.

Kredietrisicoprofiel geldnemers Breedbandfonds			
Criterium	Risico	Toelichting	Uitgangspunt BC
Tegenpartij risico (PD)	Gemiddeld/ hoog	De tegenpartij betreft veelal een project coöperatie. De garantie en kapitalisatie van de project coöperatie bepalen het risico. De verwachting is dat het tegenpartij risico gemiddeld tot hoog is voor de project coöperatie.	PD = 0,5% zie bijlage 2
Financieringsstructuur (LGD)	Hoog	De zekerheden en garanties die de project coöperaties kunnen bieden zijn beperkt. De waarde van de aan te leggen infrastructuur is beperkt. Daarnaast zal een deel van de leningen een achtergestelde positie hebben ten opzichte van leningen verstrekt door marktpartijen en/of banken.	In de BC is ervan uitgegaan dat bij default 100% van de resterende hoofdsom + rente verloren gaat.
Type financiering (EAD)	Gemiddeld	Het Breedbandfonds zal met name leningen verstrekken. De leningen zullen maandelijks verplichte rente en aflossingen kennen. Dit levert een beperkter risico op dan bijvoorbeeld deelnemingen waarbij geen verplichte rente en aflossingen plaatsvinden. De looptijd van de leningen wordt verwacht relatief lang te zijn (circa 10 jaar) hetgeen het risicoprofiel weer doet toenemen.	Afhankelijk van het project

Tabel 10: kredietrisicoprofiel geldnemers Breedbandfonds

De in de Business Case gehanteerde *probability of default* bedraagt 0,5%. Onderstaande tabel geeft de gehanteerde default rates in het Zanders rating model. Een *probability of default* van 0,5% is vergelijkbaar met de *probability of default* voor een onderneming met een BB+ of BBB-rating volgens S&P.

Zanders Rating Master Scale						
ORR	PD	PD Band		Description	S&P / Fitch	Moody's
		lower	upper			
AA	0.03%	0.000%	0.034%	Excellent	AAA/AA-	Aaa/Aa3
A1	0.04%	0.034%	0.044%	Very Strong	A+	A1
A2	0.05%	0.044%	0.073%	Strong	A	A2
A3	0.10%	0.073%	0.144%	Relatively Strong	A-	A3
BBB1	0.19%	0.144%	0.235%	Very Adequate	BBB+	Baa1
BBB2	0.29%	0.235%	0.362%	Adequate	BBB	Baa2
BBB3	0.44%	0.362%	0.543%	Relatively Adequate	BBB-	Baa3
BB1	0.66%	0.543%	0.817%	Very Moderate	BB+	Ba1
BB2	1.01%	0.817%	1.265%	Moderate	BB	Ba2
BB3	1.61%	1.265%	2.079%	Relatively Moderate - Watch	BB-	Ba3
B1	2.75%	2.079%	3.730%	Somewhat Weak - Watch	B+	B1
B2	5.21%	3.730%	7.517%	Weak - Special Attention	B	B2
B3	11.25%	7.517%	17.511%	Very Weak - Special Attention	B-	B3
C	28.47%	>17.511%		Sub-Standard - Special Attention	CCC+/C	Caa1/C
D	n.a.	n.a.	n.a.	Default		

Bijlage 5. Pijlijnprojecten

Dit betreft een aantal voorbeeldprojecten die zodanig concreet zijn voorbereid dat de omvang van het project duidelijk is in termen van aantallen Homes Passed (HP) en de benodigde financiering. Er zijn in Brabant (veel) meer kansrijke initiatieven voor bedrijventerreinen en buitengebieden maar waarvan de financieringsbehoefte nog minder concreet is aangegeven. Van onderstaande projecten mag worden verwacht dat zij in ieder geval binnen een jaar na instelling van het fonds een aanvraag kunnen indienen. Opname in deze lijst betekent overigens niet dat deze projecten voldoen aan de vast te stellen investeringseisen zoals het Breedbandfonds die zal hanteren. Deze toetsing zal door de Breedbandfonds BrabantBV moeten plaatsvinden.

Partij	Initiatief	Gemeente	Stand van zaken	Omvang HP	Concrete vraag Fonds	Toelichting
HSLNet Netwerkcoöperatie	NGA buitengebied en bedrijventerreinen aansluitend op bestaand project kernen	Heeze, Leende en Sterksel	Voorbereiding	790	Lening van € 1.750.000 voor witte gebieden	Versnelling van de aanleg van 3 - 5 jaar, afhankelijk van fin. rendement kernen HSL wil graag al medio 2013 starten met de realisatie.
Gem. Bergeijk I.s.m. 4 gemeenten in de Kempen: Bladel, Reusel- de Mierden en Oorschot Marktmodel/fiancierings- coöperatie	Buitengebieden aansluiten na aanleg kernen Intentieovereenkomst met Reggefiber	Bergeijk	Voorbereiding (buitengebied) Initiatieffase (bedrijventerreinen)	Bergeijk: ca. 700. Overige gemeenten PM	Cofinanciering van de kosten voor NGA aanleg buitengebied en bedrijventerreinen Omvang bekend na 1 januari 2014	Kosten buitengebied is afhankelijk van pick-up in de kern volgens staffel in de Intentieovereenkomst met Reggefiber.

Partij	Initiatief	Gemeente	Stand van zaken	Omvang HP	Concrete vraag Fonds	Toelichting
Gem. Eersel	NGA aanleg buitengebieden	Eersel	Voorbereiding	1000-1280	Totale kosten ca € 3 mln	. Gem kosten: €4000/aansl Als alternatief overweegt gemeente aan te sluiten bij Staffelmodel Reggefiber (zie Bergeijk)
Parkmanagement UA Boxtel	NGA aanleg Bedrijventerrein Ladonk	Boxtel	Voorbereiding	100	Cofinanciering in de vorm van lening van €237.500,-	Aansluiting van de ringleiding op de Eindhoven Internet Exchange (EFX)
E-Quest	Aanleg bedrijventerrein e huisaansluitingen in de regio Helmond e.o.	Helmond e.o.	Voorbereiding	2500	Cofinanciering in de vorm van lening van €1,75 mln	Aantal huisadressen niet bekend (PM) Kosten per HP nog te verifiëren

Partij	Initiatief	Gemeente	Stand van zaken	Omvang HP	Concrete vraag Fonds	Toelichting
Gemeente Aalburg	NGA kernen en buitengebieden	Aalburg	initiatieffase	1076	Indicatieve raming €1.08.000,- (PM zie toelichting)	Financiering project inclusief kernen: Bank: € 3.750.000,- Obligaties/certificaten €600.000,- Gemeentegarantie: 80% van de hoofdsom Fondsraming obv € 1000,- per HP
DNS/Comm Infra	Glasvezel op bedrijventerreinen in West Brabant*	19 Gem. in West Brabant concrete voorbereiding ca 10 bedrterr.	Voorbereiding	Max. 2680 (19 gemeenten) pick up ca. 30%	Raming: ca. 4 mln	Bedrijventerreinen > 20 bedrijven Toets wit gebied: PM *Evt. uitbreiding met buitengebieden/kleine kernen mogelijk

Bijlage 6. Rapportage TNO Review

Toelichting:

In opdracht van de provincie heeft TNO een review gedaan op een concept (versie van 18 april 2013) van dit Businessplan. De rapportage daarvan is in deze bijlage opgenomen. De aanbevelingen zijn meegenomen bij het opstellen van de definitieve versie van het Businessplan.

Ten aanzien van de rapportage kunnen twee aanvullende opmerkingen worden gemaakt:

T.a.v. opmerking 7. TNO merkt terecht op dat er businesscase op onderdelen als aanlegkosten en betalingsbereidheid van particuliere en zakelijke afnemers onvolledig is. Het ontbreekt echter aan voldoende onderbouwde informatie op deze onderdelen. Realisatiekosten en benodigde eigen bijdragen variëren daarnaast per gebied en per financieringsmodel. Toch menen wij dat de gekozen uitgangspunten voldoende stevig zijn om in dit Businessplan te hanteren. Er is onlangs een beknopt onderzoek uitgevoerd door Jelcer met studenten van Windesheim. De grote netwerkbedrijven zijn hierbij betrokken. Ook zijn er in andere provincies enkele pilotprojecten (o.a. in Overijssel) uitgevoerd waarbij de bewoners en bedrijven bereid bleken meer te betalen voor een aansluiting. In Brabant zijn de aanlegkosten in het buitengebied enkele gemeenten (o.a. Heeze-Leende) berekend. De door ons gekozen uitgangspunten ten aanzien van gemiddelde realisatiekosten, eigen bijdragen en aansluitpercentages hebben wij verder afgestemd op de aannamen die door de netwerkbedrijven (o.a. Reggefiber, Ziggo) en door andere provincies (o.a. Overijssel en Gelderland) worden gehanteerd.

T.a.v. opmerking 8. De relatie tussen Homes Connected en Homes Passed is in de definitieve versie van het Business Plan verduidelijkt. De renteloze lening is bedoeld om het NGA netwerk tot aan de gevel of erfgrans te kunnen leggen voor Homes Passed die geen aansluiting afnemen (en dus niet bijdrage aan de aflossing van de lening).

De daadwerkelijke aansluitkosten (van erfgrans of gevel tot de aansluiting in huis) worden in veel gevallen gedekt door de aansluitbijdragen en de abonnementskosten. In bijzondere gevallen (bv. boerderijen en bedrijven) waarbij de afstand van de straat tot aan de gevel sterk zal variëren, moeten de aansluitkosten per geval worden vastgesteld. Veel netwerkbedrijven zijn overigens bereid mee te denken over het zelf graven door afnemers op eigen terrein om daarmee de kosten te verlagen.

TNO-review van de Business case Breedband Infrastructuur Fonds (BIF) Noord Brabant

Final draft, 26 april 2013

Reviewers: Jan Wester (TNO), Martijn Poel (TNO Associate), Bram van den Ende (TNO), Dimitri Hehanussa (TNO)

De review betreft de Business case BIF Noord Brabant, versie 18 april 2013.

De review is verricht in de periode 23-26 april 2013.

De review is gebaseerd op parate kennis over ontwikkelingen in markt, technologie en kosten; Europese richtsnoeren voor staatssteun breedband; en recente Europese notificatieprocedures.

1. Op een aantal punten na - zie punt 3-15 hieronder - is de business case realistisch, duidelijk en volledig, wat betreft governance, investeringen, risico's en de verdeling van investeringen en risico's over gebruikers, operators en het BIF. Een eerste voorbeeld is de realistische beschrijving van verschillende Next Generation Access-netwerken. Deze beschrijving is in overeenstemming met de Europese richtsnoeren voor staatssteun breedband (26 januari 2013) en ontwikkelingen in markt, technologie en kosten. Een tweede voorbeeld is het realistische en volledige overzicht van kritische succesfactoren en de uitwerking hiervan in de risicoanalyse. Een derde voorbeeld is de begrenzing van de BIF-investering tot maximaal 50% per project.
2. De kans is groot dat het BIF leidt tot een versnelling van de uitrol van Next Generation Access-netwerken in witte NGA gebieden, maar de risicoanalyse wijst terecht op de mogelijkheid dat in een aantal gebieden de mate van vraagbundeling en pick-up onvoldoende is om uit te rollen. Dit risico geldt zowel voor de uitrol naar huishoudens als bedrijven. Echter, in dit geval zijn de negatieve effecten beperkt. Dit betreft voornamelijk een onderbenutting van de BIF-middelen en het uitblijven van een positieve spiraal met toenemende efficiëntie voor het BIF (zoals bij het beoordelen van financieringsaanvragen), voor operators (bijvoorbeeld het uitrollen naar aangrenzende wijken, buurtschappen en bedrijventerreinen) en voor dienstenaanbieders en gebruikers (bijvoorbeeld bij zorgtoepassingen). Indien het positieve effect van het BIF op de uitrol van NGA-netwerken uiteindelijk beperkt blijft, betekent dit niet noodzakelijk dat het ontwerp van het BIF niet geschikt is om marktfalen te adresseren. Het ontwerp van het BIF biedt ruimte voor een alternatieve interpretatie: voor bepaalde gebruikers in bepaalde gebieden is nauwelijks sprake van marktfalen, omdat basisbreedband zoals ADSL, VDSL, DOCSIS 2.0 en 3G-mobiel - in combinatie met TV via satelliet en ether- vervult in de behoeften op middellange termijn.

Hieronder worden suggesties gedaan om de positieve effecten van het BIF te vergroten. Daarnaast worden suggesties gedaan voor verduidelijking of volledigheid.

3. In hoofdstuk één - visie, missie en ambitie - kan worden verduidelijkt dat marktfalen niet alleen samenhangt met economische en maatschappelijke uitdagingen in zorg, energie, etc., maar ook met billijkheid en het voorkomen van digitale ongelijkheid. Het BIF beoogt iedere burger aan te sluiten op een NGA-netwerk. Dit is benoemd in de Digitale Agenda van Brabant en het is cruciaal voor het ontwerp van het BIF. Daarnaast kan worden verduidelijkt dat operators en overheden in Nederland al circa 10 jaar proberen om de uitrol van breedband te versnellen, en dat eerdere, lichtere vormen van interventie niet in staat zijn gebleken om dunbevolkte gebieden toegang te geven tot NGA. De kosten van technologie dalen maar graven blijft duur. Tot slot: waar wordt ingegaan op beperkte Europese middelen kan worden gewezen op de lichte, faciliterende rol van de nationale overheid. Dit verklaart dat het initiatief bij regionale en lokale overheden ligt.
4. De technologie-paragraaf in hoofdstuk twee benadrukt terecht FTTH/B en DOCSIS-3.0. Er kan worden verduidelijkt dat het gaat om een sprongsgewijze verandering (zoals uitgewerkt in de Europese richtsnoeren). Echter, de business case sluit 4G/LTE en VDSL2 uit, terwijl de Europese richtsnoeren op dit punt de deur open houden, om recht te doen aan de ontwikkelingen in 4G/LTE en VDSL2; de specifieke context van landelijke gebieden; en om de sprongsgewijze verandering niet gelijk te stellen met een downloadsnelheid van *ver* boven de 100 Mb/s (de richtsnoeren zijn minder expliciet over uploadsnelheden). Indien het BIF inzet op een *grote* sprong in ieder project, kan het effect zijn dat er minder projecten in aanmerking komen voor financiering. De investering per huishouden is doorgaans groter voor FTTH/B en DOCSIS-3.0 dan voor 4G/LTE en - in zeer dunbevolkte gebieden - tweeweg-satellietverbindingen of een hybride oplossing met FTTN/C (Neighbourhood/Cabinet) en Wifi. In een beperkt aantal situaties - met korte aansluitlijnen - kan VDSL2 een optie zijn. TNO doet mei/juni 2013 onderzoek naar NGA in buitengebieden.
5. De effecten van het BIF kunnen worden vergroot door de business case voor het BIF ('net') explicieter te koppelen aan de stimulering van dienstenontwikkeling, vaardigheden van gebruikers, innovatief gebruik, regulier gebruik, en de effecten van gebruik op verschillende typen gebruikers en op economische en maatschappelijke processen ('nut'). De business case verwijst naar het Innovatiefonds en het Breedbandloket. Omdat beperkte vraagarticulatie, betaalbaarheid en vraagbundeling belangrijke risico's zijn voor het BIF, kan de business case benoemen op welke wijze de provincie Brabant zowel netwerk als diensten/gebruik stimuleert, en hoe dit elkaar versterkt. Zie termen als beleidsmix en flankerend beleid.

6. De koppeling van 'net' en 'nut' is ook relevant voor de beoordeling door de Europese Commissie. Immers, de effecten, kosten en risico's van het BIF hangen deels af van dienstenontwikkeling (met en zonder stimulering van de provincie Brabant). De aandacht voor 'nut' kan worden vergroot door de lijst van gerapporteerde grootheden, c.q. de monitoring en evaluatie-activiteiten (hoofdstuk vier) uit te breiden met enkele indicatoren over gebruik (welk type gebruiker gebruikt welk type diensten, hoe vaak, simultaan, waarom, etc.).
7. De business case dient vollediger zijn over de betaalbaarheid van consumenten. Zoals hierboven vermeld, is dit een cruciaal punt. Er wordt verwezen naar onderzoek door Windesheim & Jelcer. In dit type onderzoek is de formulering van de vragen zeer belangrijk. Is het verschil tussen basisbreedband en NGA benoemd of onderzocht? Welke aansluittarieven en maandelijkse tarieven zijn voorgelegd? Of zijn alle vragen open gesteld, en hoe zijn de vragen ingeleid? Op dit punt dient de onderbouwing van de business case vollediger te zijn. Er kan gebruik worden gemaakt van bestaand onderzoek. Zie de Digitale Agenda Brabant. Andere bronnen zijn operators en lokale breedbandinitiatieven, bijvoorbeeld om inzicht in te krijgen in het gat tussen het aantal homes passed en homes connected, en het percentage consumenten dat kiest voor zeer breedbandige/dure abonnementen. De analyse voor bedrijventerreinen biedt minder reden tot zorgen. Zie bijvoorbeeld de opkomst van cloud computing, videoconferencing, thuiswerken en security-toepassingen (een stapeling van verschillende diensten met simultaan gebruik door meerdere gebruikers). Echter, de economische crisis raakt MKB-ers en andere bedrijven. De combinatie van het BIF, voorlichting en ondersteuning bij vraagbundeling, helpt bedrijven om aandacht te houden voor de lange termijn-voordelen van NGA.
8. Ten aanzien van de kosten is de business case onvolledig of - in ieder geval - niet duidelijk over het onderscheid tussen de kosten voor homes *passed* en homes *connected*. In de business case worden de termen door elkaar heen gebruikt. Het onderscheid wordt vooral gemaakt bij de financiering van homes *passed* (een renteloze lening) en homes *connected* (2% rente). Echter, er is geen inschatting van de kosten voor het daadwerkelijk aansluiten van individuele huishoudens/bedrijven (graven op perceel, bedrading in het huis, monteurs) indien een pand reeds gepasseerd wordt door een NGN-netwerk. Is dit bijvoorbeeld 500 of 1.000 Euro? En komt dit overeen met het deel van de investeringen dat wordt gefinancierd met een renteloze lening?
9. De hoogte van de kosten - en dus van de investering - per huishouden en bedrijventerrein is terecht ingeschat met een marge. Een suggestie: vermelden dat de inschatting wordt gebruikt om extreme situaties te signaleren. Indien de kosten van een aansluiting hoger liggen dan de bovenkant van de

marge (3.500 Euro voor huishoudens, 6.000 Euro voor bedrijven) wordt een nadere afweging gemaakt. Dit kan bijvoorbeeld leiden tot maatwerk (zoals 4G/LTE of satelliet).

10. Op twee punten kan bijlage één - scenario's en financieringsstructuur - worden verduidelijkt. In onderdeel B kan worden opgenomen hoe het marktpartij-model uitpakt bij het aansluiten van huishoudens. Immers, ook voor het aansluiten van huishoudens is het marktpartij-model denkbaar. Daarnaast biedt de uitwerking van het marktpartij-model de indruk dat de bijdrage van het BIF enkel in dit model boven de 50% uitkomt. Zoals telefonisch besproken, is de correcte interpretatie: maximaal 50%. Dit dient te worden verduidelijkt.
11. Overleg met OPTA/ACM - gehouden of gepland - dient te worden benoemd. Onderwerpen zijn onder andere de vormen van wholesale toegang voor de verschillende netwerktopologieën en access-technologieën. Deze punten zijn cruciaal voor de Europese Commissie.
12. De business case kan een duidelijker onderscheid maken tussen witte, grijze en zwarte gebieden in termen van *basisbreedband*, en witte, grijze en zwarte gebieden in termen van *NGA*. Dit is in de recente, herziene Europese richtsnoeren uitgewerkt (26 januari 2013).
13. Een punt van onderbouwing bij de governance van het fonds - hoofdstuk vier - is de keuze om de investeringscommissie uitsluitend advies te laten geven, zelfs als de commissie unaniem is. Het bestuur kan het advies naast zich neerleggen, en akkoord vragen aan de RvC en Algemene Vergadering. Waarom is dit? Dient het bestuur een uitgebreide motivatie te geven?
14. Een punt van onderbouwing is de investeringsperiode van 10 jaar en eventueel 13 jaar. Vergeleken met andere lokale initiatieven (en de notificaties door de Europese Commissie) is dit een lange periode. Benadrukt kan worden dat het BIF zich richt op buitengebieden.
15. De tekst kan worden verduidelijkt door consequent NGA te schrijven (in plaats van soms enkel glasvezel) en door typefouten te verwijderen. De tekst kan worden ingekort door enkele herhalingen te verwijderen, hoewel er uiteraard tactische redenen kunnen zijn om een aantal zaken in hoofdstuk één te benoemen, in de hoofdstukken erna te behandelen, en te onderbouwen in de bijlage (dit is nu het geval voor bijvoorbeeld de marktverkenning en de kritische succesfactoren/risico's

marge (3.500 Euro voor huishoudens, 6.000 Euro voor bedrijven) wordt een nadere afweging gemaakt. Dit kan bijvoorbeeld leiden tot maatwerk (zoals 4G/LTE of satelliet).

10. Op twee punten kan bijlage één - scenario's en financieringsstructuur - worden verduidelijkt. In onderdeel B kan worden opgenomen hoe het marktpartij-model uitpakt bij het aansluiten van huishoudens. Immers, ook voor het aansluiten van huishoudens is het marktpartij-model denkbaar. Daarnaast biedt de uitwerking van het marktpartij-model de indruk dat de bijdrage van het BIF enkel in dit model boven de 50% uitkomt. Zoals telefonisch besproken, is de correcte interpretatie: maximaal 50%. Dit dient te worden verduidelijkt.
11. Overleg met OPTA/ACM - gehouden of gepland - dient te worden benoemd. Onderwerpen zijn onder andere de vormen van wholesale toegang voor de verschillende netwerktopologieën en access-technologieën. Deze punten zijn cruciaal voor de Europese Commissie.
12. De business case kan een duidelijker onderscheid maken tussen witte, grijze en zwarte gebieden in termen van *basisbreedband*, en witte, grijze en zwarte gebieden in termen van *NGA*. Dit is in de recente, herziene Europese richtsnoeren uitgewerkt (26 januari 2013).
13. Een punt van onderbouwing bij de governance van het fonds - hoofdstuk vier - is de keuze om de investeringscommissie uitsluitend advies te laten geven, zelfs als de commissie unaniem is. Het bestuur kan het advies naast zich neerleggen, en akkoord vragen aan de RvC en Algemene Vergadering. Waarom is dit? Dient het bestuur een uitgebreide motivatie te geven?
14. Een punt van onderbouwing is de investeringsperiode van 10 jaar en eventueel 13 jaar. Vergeleken met andere lokale initiatieven (en de notificaties door de Europese Commissie) is dit een lange periode. Benadrukt kan worden dat het BIF zich richt op buitengebieden.
15. De tekst kan worden verduidelijkt door consequent NGA te schrijven (in plaats van soms enkel glasvezel) en door typefouten te verwijderen. De tekst kan worden ingekort door enkele herhalingen te verwijderen, hoewel er uiteraard tactische redenen kunnen zijn om een aantal zaken in hoofdstuk één te benoemen, in de hoofdstukken erna te behandelen, en te onderbouwen in de bijlage (dit is nu het geval voor bijvoorbeeld de marktverkenning en de kritische succesfactoren/risico's